

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 «Економіка»
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	«Міжнародна економіка»

Форма навчання: дистанційна
(очна (денна), заочна, дистанційна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік»**

здобувача Левицького Андрія Ярославовича

Науковий керівник доктор економічних наук, професор
Ткаленко С.І.
(науковий ступінь, учене звання, ПІБ) (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри:
д.е.н., доцент Федірко О.А.

(підпис)

Київ 2024

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет Міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ**

**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»
«Міжнародна економіка»**

ПОГОДЖЕНО
Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Столярчук Я.М.

_____ Федірко О.А.

« _____ » _____ 2024 р.

« _____ » _____ 2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти *Левицькому Андрію Ярославовичу*
дистанційної форми навчання
на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: **«МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік»**

Тему затверджено наказом ректора Університету від «7» грудня 2023 р. № 2232-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: офіційного
сайту Міжнародного валютного фонду(МВФ)

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Міжнародний валютний фонд та його роль як міжнародної фінансової інституції
<i>(термін подання – до 10 березня)</i>	
Розділ 2	Роль МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік
<i>(термін подання – до 10 травня)</i>	

Об’єкт дослідження:	роль МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік
Предмет дослідження:	МВФ як одна із основ у світовій системі фінансування національних економік
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	визначення ролі МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:	
У розділі 1	Ознайомитись зі шляхом становлення МВФ, визначити його роль як міжнародної фінансової інституції та проаналізувати вплив фонду на розвиток національних економік
У розділі 2	Дослідити вагу МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік, ознайомитися з взаємовідносинами країн світу з фондом, зокрема й України, виявити сучасні тенденції та перспективи такої співпраці

Завдання підготував науковий керівник	(підпис)	Ткаленко С.І. (ініціали, прізвище) «14» лютого 2024 р.
Завдання одержав студент	(підпис)	Левицький А.Я. (ініціали, прізвище) «14» лютого 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 51 сторінку, 1 таблицю, 10 рисунків, список використаних джерел з 48 найменувань, додатки.

«МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є роль МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік.

Предметом дослідження є МВФ як одна із основ у світовій системі фінансування національних економік.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – визначення ролі Міжнародного валютного фонду (МВФ) у зовнішньому фінансуванні національних економік.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- ознайомитись зі шляхом становлення МВФ, визначити його роль як міжнародної фінансової інституції та проаналізувати вплив фонду на розвиток національних економік;
- дослідити вагу МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік, ознайомитися з взаємовідносинами країн світу з фондом, зокрема й України, виявити сучасні тенденції та перспективи такої співпраці.

Практичне значення отриманих результатів. Можливо використовувати під час навчального процесу за відповідною тематикою, для більш глибоких досліджень теоретичних засад функціонування МВФ та практичного оцінювання його ваги і перспектив у світовій спільноті, а також надання пропозицій щодо удосконалення взаємовідносин фонду з країнами й під час написання аналітичних звітів за вказаною тематикою.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: валютна система, валютно-кредитні відносини, економічні відносини, квота, кредитування, криза, Міжнародний валютний фонд, національні валюти, національні економіки, спеціальні права запозичення, програма надання допомоги, стандарти МВФ.

В І Д Г У К
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
денної форми навчання галуз знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 051 «Міжнародна економіка»

ЛЕВИЦЬКОГО АНДРІЯ ЯРОСЛАВОВИЧА

на тему: «МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік»

- 1. Актуальність теми:** В сучасних умовах, з врахуванням глобалізаційних та дезглобалізаційних тенденцій тематика зовнішнього фінансування залишається актуальною для багатьох країн світу. Covid-19 та війна в Україні також вплинули на погіршення економічного розвитку країн світу, а в першу чергу України. Тому обрана тема дослідження є з одного боку є дискусійною, а з іншого потребує подальшого її розкриття, і є актуальною.
- 2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:** автором на теоретичному рівні розкрито загальні засади діяльності МВФ, розкрито етапи становлення та особливості розвитку МВФ, його структуру та основні засади функціонування, основні напрямки та принципи МВФ, показані обсяги фінансових ресурсів, проаналізований механізм кредитування МВФ.
- 3. Наявність самостійних розробок автора:** на основі проведеного автором аналізу діяльності МВФ були виявленні сучасні тенденції, проаналізовані взаємовідносини України з МВФ, починаючи з набуття незалежності
- 4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** автором розкрито перспективи взаємовідносин України та МВФ, проаналізовані сучасні умови та акцентована увага на подальшому залученні фінансових ресурсів.
- 5. Наявність недоліків:** суттєвих недоліків у кваліфікаційній бакалаврській роботі не виявлено, але не достатньо наведена доказова статистична база щодо надання кредитних ресурсів країнам світу
- 6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** робота допускається до захисту з оцінкою 40 балів.

Науковий керівник:

(підпис)
«31» травня 2024 р.

Д.є.н., професор
Ткаленко С.І.

(прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД ТА ЙОГО РОЛЬ ЯК МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ.....	6
1.1. Становлення та особливості розвитку МВФ.....	6
1.2. Структура МВФ та засади його функціювання	12
1.3. Основні напрямки діяльності МВФ: джерела його фінансових ресурсів та їх використання	15
1.4. Вплив МВФ на розвиток національних економік	23
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ МВФ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК.....	29
2.1. Сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ	29
2.2. Взаємовідносини країни с МВФ.....	33
2.3. Співпраця країн світу з МВФ на сучасному етапі.....	38
2.4 Перспективи взаємовідносин України та МВФ в умовах сучасного стану...	42
ВИСНОВОК.....	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми. Тенденції світових відносин, глобалізація ринків, залежність країн від ресурсів один одного, що зростає, тенденції до безпечної екології та відповідних змін у технологіях, стрімкий розвиток інновацій призводять до необхідності сталої та ефективної співпраці всіх зі всіма у світі.

Взаємопов'язаність економік – вразливе місце розвитку світової спільноти (що, нажаль, підтверджено на практиці останніми кризами та пандемією коронавірусу). Проблеми однієї держави дуже швидко перетинають кордони інших країн і як ланцюжкова реакція впливає на їх стан розвитку. Саме тому світ потребує наявності міжнародних інституцій, які були б спроможні організувати успішні взаємовідносини між країнами, координувати їх співпрацю, допомагати у разі необхідності та контролювати дотримання певних правил у роботі один з одним.

У таких взаємовідносинах важливу роль відіграють гроші та наявність ресурсів для підтримки стабільності та розвитку економік. Саме для виконання такого завдання після Другої світової війни було створено Міжнародний валютний фонд (МВФ), діяльність якого планувалась шляхом здійснення короткострокової фінансової допомоги учасникам фонду, нагляду за фіксованим курсом валют та надання консультаційної допомоги в питаннях політики, фінансів, економіки, валютних відносин. Все це мало призвести до забезпечення надходжень інвестицій й, відповідно, до зростання економіки.

Згодом країни почали стикатися з новими викликами, з'явилися інші потреби. Тому змінилися й напрями діяльності МВФ. Вірніше, додалися або змістився фокус на інші потреби (дослідження економічного та політичного стану країн, їх аналіз, просування й реалізація програм запобігання кризовим явищам тощо). Тобто МВФ став регулятором міжнародної економіки. Проте як один з основних (базових) механізмів зовнішнього фінансування та регулювання світових валютних відносин фонд залишається й нині. Отже, дослідження ролі МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік залишається актуальним й нині,

оскільки діяльність фонду має суттєвий вплив на розвиток як окремих країн, так і світу в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика теми кваліфікаційної бакалаврської роботи, теоретично-методичні засади та прогноз майбутніх взаємовідносин МВФ з країнами світу, його значення під час криз та тенденцій глобалізації всіх процесів в усіх сферах співпраці дуже широко представлені роботах вітчизняних та іноземних авторів. І. Малий, І. Радіонова, Л. Ємельяненко розкривають питання антикризового управління національною економікою. В.В. Храпкіна та В.А. Устименко розглядають причини для сталого розвитку економіки. А.С. Зайцева, А.М. Стародубова досліджують проблеми зовнішньої заборгованості країн ЄС, а Ю.В. Дзіковська – переваги та загрози міжнародного кредитування з метою модернізації інфраструктури. М.В. Кульбіда досліджує як питання надання допомоги від МВФ у вигляді позик для країн, що розвиваються, так і розглядає конкретно управління зовнішнім боргом України в контексті співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Останньою зазначеною тематикою займається й М.А. Ричка. Актуальні питання співробітництва України та МВФ у різні періоди досліджують К.В. Клименко, М. Мигаль, Л.С. Ринейська. Історичні аспекти становлення МВФ та аналіз його діяльності у своїх роботах відображають В.В. Ксензук, А.Ю. Мартинов, О. Петрик, Е. Холланд, Ч. Пазарбалшолу, Б. Стейл. Крім того, багато даних, експертних висновків представлено на офіційних сайтах МВФ, Світового банку, Глобальної бази даних ідентифікаторів досліджень, Міжнародної аудиторсько-консалтингової корпорації, Національного інституту стратегічних досліджень України тощо.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи. Метою роботи є визначення ролі Міжнародного валютного фонду (МВФ) у зовнішньому фінансуванні національних економік.

Для досягнення визначеної мети було поставлено наступні дослідницькі завдання:

– ознайомитись зі шляхом становлення МВФ, визначити його роль як міжнародної фінансової інституції, проаналізувати вплив фонду на розвиток

національних економік та дослідити вагу МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік;

– ознайомитися з взаємовідносинами країн світу з фондом, зокрема й України, виявити сучасні тенденції співпраці МВФ з державами та дослідити перспективи взаємовідносин фонду з Україною.

Об’єктом дослідження є роль МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік.

Предметом дослідження є МВФ як одна із основ у світовій системі фінансування національних економік.

Методи дослідження. Для розкриття у першому розділі загальних теоретичних, законодавчих, нормативно-методичних та фундаментальних засад теми дослідження з метою обробки інформації, що отримано з різних джерел, було використано аналіз, синтез, узагальнення, класифікацію. Для переходу між розділами застосовано дедуктивний метод. З метою отримання підтверджень фактів, що наведено у другому розділі, де загальні положення першого розділу набувають конкретизації, використано економічні та статистичні методи досліджень, а також спостереження, моніторинг та порівняння.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою роботи є всі нормативно-правові джерела функціонування МВФ, офіційні звітні й статистичні дані (Угода про створення, щорічні звіти, Меморандуми про співпрацю, доклади, прогнози тощо). Крім того, використовувалися вся законодавча та нормативна документація, наукові, дослідницькі, статистичні та оглядові публікації, що є у відкритому доступі, як за авторства офіційних державних установ України, так й відомих вітчизняних та іноземних економічних, фінансових, юридичних, експертних видань, науковців, фахівців.

Структура роботи. Кваліфікаційна бакалаврська робота містить вступ, два розділи, висновки, перелік джерел, що було використано під час написання. Основний текст роботи становить 51 сторінку та включає 10 рисунків і 1 таблицю. Список використаних джерел містить 48 найменувань. Роботу доповнено 3 додатками на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1.

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД ТА ЙОГО РОЛЬ ЯК МІЖНАРОДНОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНСТИТУЦІЇ

1.1. Становлення та особливості розвитку МВФ

Вирішення питань нівелювання будь-якої нестабільності або її мінімізації, що, крім того, має відбуватися без погіршення рівня життя населення, є безпосереднім завданням кожного уряду та політиків країн. На тлі тенденцій до глобалізації та все більшого поєднання економік країн між собою, досягнення та підтримка стабільності економіки та валютно-фінансових відносин стає не тільки національним питанням кожної держави, а й міжнародним (багатостороннім).

Кожна держава особисто та в цілому світ прагнуть до позитивного розвитку та його ефективності в динаміці. Динамічність, що є наразі, – це обов'язково наявність певних змін, зокрема і структурних. Забезпечити таку ситуацію можливо за умов уникнення економічно-фінансових криз, значущих негативних динамік макропоказників та волатильності на валютному ринку тощо як для кожної держави окремо, так і для світу в цілому.

У зв'язку із зазначеним з'являється потреба у формуванні таких інституцій, які були б спроможні організовувати, координувати та регулювати діяльність всіх країн, забезпечуючи при цьому рівноправні умови для всіх. Однією з таких організацій є Міжнародний валютний фонд (МВФ).

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це спеціалізована фінансова агенція Організації об'єднаних націй (ООН), штаб-квартира якої розміщена у м. Вашингтон (США) та яка створена 27.12.1945 року після підписання угоди між 29 державами, які стали членами фонду [18]. Зазначена угода була розроблена під час Конференції ООН з питань валютно-фінансових відносин, що проходила у липні 1944 року.

Мета створення МВФ – отримання прозорого та ефективного механізму регулювання валютно-кредитних відносин між членами МВФ, зокрема й надання кожній з них допомоги у вигляді кредитів на короткий та середній терміни з загального фонду, який було утворено за рахунок внесків всіх країн – учасниць, за умови дефіциту платіжного балансу країни, для якої надається позика [46].

Такий інструмент мав сприяти відновленню економіки, монетарному співробітництву між країнами та розвитку міжнародної торгівлі після Великої депресії та закінчення Другої світової війни, оскільки вся Європа, США, Канада, країни Азії, Африки та частково Південної Америки постраждали під час цієї війни та мали відбудовувати свою економіку майже з «нуля», що, у свою чергу, повинно було забезпечити позитивні тенденції економік держав у світі та покращення життя населення (зростання зайнятості та доходів громадян як результат подолання наслідків Великої депресії та Другої світової війни) [18].

Свою діяльність МВФ почав у 1947 році як частина Бретон-Вудської валютної обмінної системи [42], в межах якої було офіційно встановлено фіксований курс долара США та валют країн-учасниць до золота. Тобто валюта кожної країни отримала свій золотий еквівалент, що дало можливість уникнути махінацій з девальвацією валют заради отримання конкурентних переваг у міжнародній торгівлі. В той же час і долар США отримав свій статус резервної валюти.

Визначення національної валюти як резервної для всіх у світі призвело до проблем у співіснуванні міжнародної монетарної політики та інтересів національних питань щодо грошових відносин (парадокс Тріффіна або дилема Тріффіна) [45]. Щоб уникнути таких суперечок та для підтримки зазначеної вище Бретон-Вудської системи, у 1969 році створені так звані спеціальні права запозичення (СПЗ, SDR).

SDR – це резервний платіжний засіб, що випускає тільки МВФ. СПЗ мають лише безготівкову форму та існують у вигляді записів на рахунках банків. Початкова ціна SDR була визначена на рівні 0,888671 грамів золота, резервною валютою якого був долар США [18]. Сьогодні ціна SDR – це середня вартість

чотирьох основних валют (долар США, євро, японська єна, британський фунт стерлінгів). МВФ розподіляє СПЗ для своїх членів відповідно до квот кожного, що забезпечує кожного члена дешевим активом для фінансування власних потреб.

Незважаючи на важливу функцію, СПЗ як значущий резерв проіснувала недовго. Через кілька років після створення SDR Бретон-Вудська валютна обмінна система припинила своє існування (після відміни «прив'язки» долара США до золота у 1978 році, що стало початком режиму плаваючого курсу для головних валют) [42].

Отже, сьогодні СПЗ мають дуже обмежену сферу використання: вони є грошовою одиницею під час розрахунків МВФ з іншими міжнародними інституціями та визначаються як «потенційна вимога на взаємкорисні валюти членів МВФ» [18].

Як вже було зазначено, після припинення існування Бретон-Вудської валютної обмінної системи світ почав жити в умовах плаваючого курсу головних валют. Відповідно відпала й необхідність їх фіксованого регулювання та «ін'єкційних» вливань у відбудову. Проте почали розповсюджуватися економічні та фінансові кризи, виникати загрози стабільності світових валютних відносин, стрімко зростати різниці між багатшими та біднішими країнами. Через що стали змінюватися засади функціонування МВФ.

З початку 80-х років минулого століття фонд почав досліджувати державні політики всіх країн з метою визначення такого їх типу, який забезпечує економічне відновлення та зростання, протидіє кризовим ситуаціям та сприяє їх запобіганню. Слід зазначити, що в цей же період МВФ мав конкурувати з великими банками, які отримали змогу надавати позики державам через відкриття депозитних рахунків нафтовими експортерами [17].

В цей період МВФ більш активніше керує економічними питаннями: крім нагляду за валютними курсами, відстежує динаміку макроекономічних показників держав-членів фонду, реалізує заходи у країнах, які розвиваються, щодо зменшення частоти кризових явищ та підтримки їх розвитку. Надання позик здійснюється за умови виконання рекомендацій щодо нормалізації економічного становища в

країні – отримувача кредитних коштів. Це могло бути як жорстка бюджетна політика, зняття обмежень щодо іноземного інвестування, захист прав власності, послаблення регулювання зовнішньої торгівлі тощо.

Отже, змінилося значення роботи МВФ: від надання коштів для покриття розривів платіжного балансу фонд перейшов до надання кредитів для реалізації певних реформ [46].

Робота МВФ під час фінансових криз 90-х минулого століття дала можливість фонду повернутися до провідної позиції у сфері міжнародних фінансів [10]. В цей період через розвал Радянського Союзу та розпад соціалістичного табору до МВФ приєдналися нові члени. Робота фонду більшою мірою була спрямована на розробку ефективних механізмів подолання кризи та пошуку оптимальних інструментів для найменш болісного переходу держав, що мали планову економіку, до функціонування в ринкових умовах. Також МВФ приділяв багато уваги щодо визначення шляхів коригування фіскальної політики в умовах економічної кризи, оскільки інструменти, що використовувались у реформах попередніх періодів, виявилися неефективними під час кризової ситуації [46].

2000-2010 роки відзнаменувалися декількома хвилями фінансових криз як в окремих державах, так і загалом у світі. В цей період МВФ надає допомогу Аргентині, Уругваю, Греції, Кіпру, Ірландії та Португалії, а також істотно збільшує власні валютні запаси. Було впроваджено гнучкі кредитні програми для розвинених країн та програми допомоги біднішим державам [46].

Період з 2011 року до 2018 року МВФ застосовує реформи щодо власної діяльності, метою яких було зміцнення механізмів запобігання кризовим ситуаціям, поліпшення швидкості реакції на них, оптимізація надання допомоги найбіднішим країнам світу для скорочення бідності та сприяння зростання їх економік, підвищення норм та лімітів доступу до ресурсів фонду. З 2016 року для надзвичайного фінансування встановлено нульові процентні ставки [32].

Після приходу пандемії коронавірусу у 2019 році МВФ миттєво ввів боргові полегшення для 25 своїх членів. Також оперативно було збільшено ліміти швидкісного фінансування та спрощено або тимчасово призупинено дію процедур

погоджень запитів до МВФ від держав щодо надання кредитування, завдяки чому 86 країн змогли отримати допомогу фонду для подолання наслідків пандемії (загальний обсяг перевищив 110 млрд дол. США) [46].

До того ж МВФ виділив 29 найбільш вразливим своїм учасникам (Гвінея, Малі, Руанда, Ефіопія, Сомалі, Судан, інші), які постраждали від COVID19, гранти майже на 750 млн дол. США, що мали за мету полегшення обслуговування вже існуючого боргу [32, 46]. Це був безпрецедентний крок, проте своєчасний та результативний.

Крім того, фонд виділяв кошти й на боротьбу з коронавірусом (загальний обсяг становить 50 млрд дол. США). Необхідно зазначити, що у 2019-2021 роках допомога від МВФ спрямовувалася на покриття дефіциту бюджету та заходи, що було спрямовано на відновлення економічної активності та збільшення державного попиту.

Отже, в період, що відзначено пандемією коронавірусу, робота МВФ зосереджувалася на підтримці світової економіки у вигляді екстреного фінансування, спрощення та полегшення процедур доступу до отримання допомоги та пільгах щодо повернення країнами раніше отриманих позик.

Крім зазначеного, у 1995 році МВФ створює стандарти розповсюдження даних, за якими наразі існують [17, 46]:

- загальна система розповсюдження даних (ЗСПД, GDDS);
- спеціальний стандарт розповсюдження даних (ССПД, SDDS).

Акцентуємо увагу, що наша країна приєдналась до SDDS у 2003 році.

Після впровадження стандартів МВФ виконує, крім існуючих, й функції формування статистичних даних та аналітичних оглядів фінансово-валютного становища країн. Кожен учасник МВФ має надавати за запитом фонду інформацію щодо його економічної політики у бюджетному, монетарному, експортному секторах, дані про ринок праці, екологічні питання тощо. Така діяльність дає можливість формувати рекомендації, що є найбільш прийнятні для конкретної держави за обставин, в яких вона опинилася.

Таким чином, МВФ нині – це світова валютно-кредитна установа, до функцій якої відносяться:

- регулювання відносин країн-членів фонду у макроекономічній сфері, зокрема й створення багатосторонньої системи для платежів та розрахунків;
- сприяння міжнародному співробітництву у валютних відносинах, в тому числі й нівелювання обмежень, та стабілізації курсів валют;
- фінансування держав, що входять до складу МВФ, за потребою для підтримання рівноваги їх платіжних балансів;
- нагляд та консультування країн-членів щодо питань валютно-фінансових відносин.
- моніторинг фінансово-економічних сфер діяльності країн світу з метою ідентифікації потенційних ризиків та запобігання кризовим явищам;
- збирання даних щодо фінансово-економічного стану кожної країни й світу в цілому, їх аналітика та прогнозування майбутнього розвитку на базі аналізу інформації, що збирається відповідно до стандартів розповсюдження даних.

Слід відмітити, що станом на сьогодні МВФ скорочує надання допомоги слаборозвиненим державам, оскільки цим нині займається в більшій мірі Світовий банк.

Отже, започаткування МВФ – результат пошуку державами можливостей щодо створення міцної системи у сфері міжнародних економічних відносин та регулювання валютного обміну з метою отримання дієвого механізму підтримки світової спільноти. Напрями роботи МВФ, його сфера діяльності змінювалися та (або) розширювалися відповідно до світових тенденцій і потреб. Проте надання допомоги у вигляді позик і до нині залишається основною метою функціонування МВФ.

1.2. Структура МВФ та засади його функціонування

На момент створення членами фонду були 29 країн. Сьогодні до складу МВФ долучилося 189 країн світу – членів ООН та Косово (рис. 1.1), а у якості резервної валюти використовують не тільки долар США, а й євро, британський фунт, японську єну та китайський юань [46].

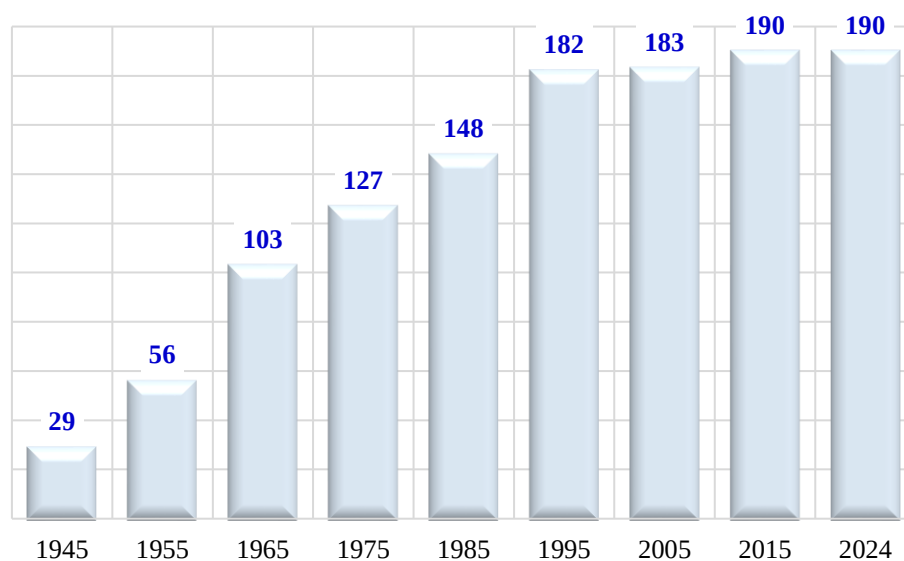

Рис. 1.1 – Динаміка кількості країн – членів МВФ

Джерело: складено автором на основі [46]

Слід зазначити, що у 1964 році зі складу МВФ вийшли Куба та Республіка Тайвань. Замість останньої у 1980 році членом фонду стала КНР. Крім того, шість країн – членів ООН (КНДР, Князівство Андорра, Князівство Монако, Республіка Науру, Республіка Південний Судан, Князівство Ліхтенштейн) не входять до складу фонду. Країни з обмеженим визнанням (Держава-місто Ватикан, Острови Кука, острів Савідж тощо) також не є членами МВФ.

Кожна країна – член фонду має власних представників та бере безпосередню участь у роботі фонду. Держави мають у розпорядженні 250 голосів (базова норма, що складає 5,502% від загальної кількості голосів усіх країн – учасниць фонду), до яких додається 1 голос на кожні 100 тис. СПЗ відповідно до квоти. Необхідно акцентувати увагу, що країна отримує додатково 1 голос на кожні 400 тис. СПЗ за

умови продажу фондом її валюти та втрачає один додатковий голос на кожні 400 тис. СПЗ, якщо покупає валюту інших країн у МВФ.

Таким чином, розмір квоти визначає ступінь впливу кожної країни, що входить до фонду, на загальну політику МВФ. Зазвичай рішення приймаються за більшістю голосів. Проте окремі питання вирішуються спеціальною більшістю (має бути отримано не менше 70% або 85% голосів).

Організаційно-управлінська структура МВФ шліфувалася багато років. Станом на сьогодні структуру МВФ наведено у Додатку А (рис. А.1).

У складі фонду є функціональні, спеціалізовані та територіальні департаменти, що займаються покладеними на них обов'язками. Також є служби, що забезпечують сталу роботу фонду.

До функціональних та спеціалізованих підрозділів МВФ відносяться:

- департамент комунікацій;
- фінансовий департамент;
- департамент з бюджетних питань;
- департамент розвитку потенціалу, до складу якого входять Інститут підготовки кадрів для країн Африки, Об'єднаний віденський інститут, Близькосхідний центр економіки та фінансів (розташовано в Кувейті) та Сінгапурський інститут підготовки кадрів;
- юридичний департамент;
- департамент грошово-кредитних систем та ринків капіталу;
- департамент з питань стратегії, політики та аналізу, до складу якого відноситься Представництво МВФ в ООН;
- дослідницький департамент;
- департамент статистики.

Необхідно зазначити, що структуризація МВФ відбувається за територіальною відзнакою, про що свідчать склад департаменту розвитку потенціалу й наявність територіальних департаментів у структурі фонду, а саме:

- департамент країн Африки;

- департамент країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону з регіональними відділеннями окремо для Азії та країн басейну Тихого океану;
- Європейський департамент з декількома відділеннями у деяких державах Європи;
- департамент країн Близького Сходу та Центральної Азії;
- департамент країн Західної півкулі.

В структурі фонду є декілька допоміжних служб, що забезпечують його поточне функціонування:

- департамент з корпоративних послуг та управління об'єктами;
- департамент кадрів;
- департамент інформаційних технологій;
- секретаріат.

Керує МВФ директор-розпорядник, якого призначає виконавча рада [37, 46]. Виконавча рада забезпечує поточну роботу фонду (вирішення питань щодо надання кредитів, моніторингу, ведення статистики тощо). Загальна кількість виконавчих директорів у структурі фонду становить 24 особи. П'ять виконавчих директорів призначаються п'ятьма країнами-членами з найбільшими квотами, решту дев'ятнадцять виконавчих директорів обирають інші члени.

Слід зазначити, що вісім виконавчих директорів представляють окремі країни (сьогодні це США, Японія, Саудівська Аравія, Німеччина, Франція, Велика Британія, Китай та росія). Інші директори є рупором групи країн, до складу яких входять від 4 країн (найбільша група містить 23 учасника). Обирається виконавча рада один раз на два роки. Засідання Виконавчої ради відбуваються щотижнево, зазвичай, навіть декілька разів на тиждень.

Вищим керівним органом фонду є Рада керівників, де кожна держава – член МВФ має по два представники: керуючий та його заступник (міністри фінансів або керівники центральних банків). Цей орган управління вирішує ключові питання, що стосуються роботи фонду: прийняття або виключення членів, перегляд квот та

часток у загальному капіталі, внесення змін до Статуту, призначення виконавчих директорів.

Крім того, у структурі фонду є незалежний відділ оцінювання, міжнародний фінансовий комітет та об'єднаний комітет з розвитку МВФ та Світового банку. Останній займається питанням фінансування країн, що розвиваються. У складі комітету з розвитку 24 представника країн – учасниць МВФ. Зазвичай, це міністри фінансів.

Міжнародний фінансовий комітет складається з 24 управляючих та є дорадчим органом Ради керуючих, не має повноважень щодо прийняття поточних рішень, проте він формує стратегічні цілі, вносить пропозиції щодо змін засад роботи МВФ, спрямовує діяльність виконавчої ради.

Отже, організаційно-правова форма МВФ подібна до акціонерного товариства з дворівневою структурою управління ієрархічного типу (вертикальне підпорядкування) з чітким розподілом функцій між підрозділами, з наявністю наглядового та моніторингового органу та, водночас, схожа на фінансовий кооператив, оскільки його члени забезпечують наявність ресурсів фонду власними обов'язковими внесками, отримують квоти та вплив на прийняття рішень відповідно до їх розміру.

1.3. Основні напрямки діяльності МВФ: джерела його фінансових ресурсів та їх використання

МВФ реалізує програми допомоги та здійснює інші витрачання за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються з декількох джерел, найбільш можливі з яких наведено на рис. 1.2.

Основні резерви фонду формуються через внесення вкладів до МВФ кожною країною, яка входить до його складу [37, 46]. Розмір обов'язкових внесків визначається відповідно до потенціалу економіки держави та її впливу на

міжнародній арені у світовій економіці та складається з надходжень у доларах США, фунтах стерлінгів, єні, євро або СПЗ та у національній валюті у пропорції 25% / 75% [37].

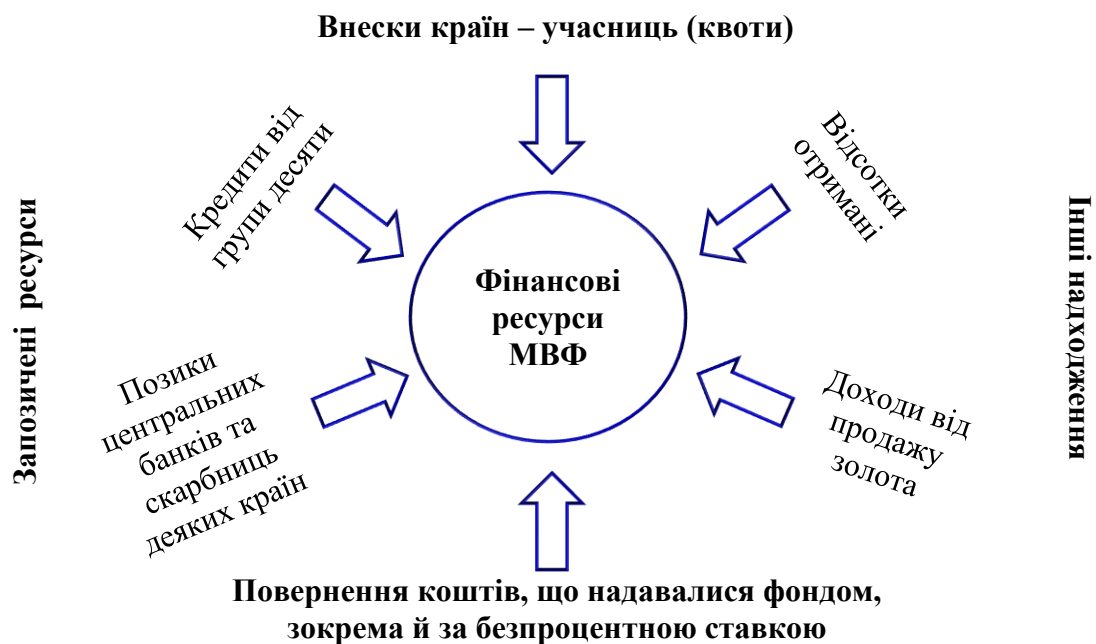

Рис. 1.2 – Джерела фінансових ресурсів МВФ

Джерело: складено автором на основі [39, 46]

Відповідно до цього ж критерію кожній країні встановлюється квота (максимальний обсяг фінансових зобов'язань перед МВФ), яка виражається у СПЗ та переглядається кожні 5 років [37, 46]. Під час розрахунку враховують середньозважене значення ВВП (50%), відкритість (30%), ступінь змін в економіці (15%) та обсяг міжнародних резервів (5%). Слід зазначити, що зміна розміру квоти відбувається за попереднім узгодженням з державою, для якої відбуваються ці зміни [37, 46].

Крім надходжень від країн – учасниць фонду, у якості джерел фінансових ресурсів МВФ застосовує й позики від міжнародних фінансових інституцій та окремих держав, загальний обсяг яких не має перевищувати 60% від розміру квот [37, 46]:

– кредити від груп десяти, двадцяти (до 17 млрд SDR) – багатосторонні позики;

– позики центральних банків та скарбниць деяких країн – двосторонні позики.

Сторонні запозичення – це резерв, що відіграє вирішальну роль під час надання антикризової допомоги.

Станом на 01.01.2024 загальний обсяг ресурсів МВФ складає приблизно 982 млрд SDR, з яких 695 млрд SDR (≈ 932 млрд дол. США) – сума коштів, що може бути надана у вигляді позик (рис. 1.3).

Рис. 1.3 – Обсяги фінансових ресурсів МВФ станом на 01.01.2024

Джерело: складено автором на основі [39, 46]

Також засади Угоди про МВФ [37] дають можливість позичати ресурси у приватних фінансових організацій, проте на момент написання роботи такі процеси не відбувалися. Відсотки, що отримує фонд від країн-позичальників, за

користування фінансовими ресурсами, відшкодування витрат на пільгове кредитування – ще два джерела формування ресурсів.

До того ж МВФ має інвестиційний рахунок, на якому акумулюються кошти, що надавалися фондом за безпроцентною ставкою, та фонд, куди потрапляють надходження від продажу золота (МВФ має запаси золота, яке може продати за певних умов).

Використовує власні фінансові ресурси МВФ як за основними напрямками своєї роботи, так і на забезпечення поточного функціонування фонду (рис. 1.4).

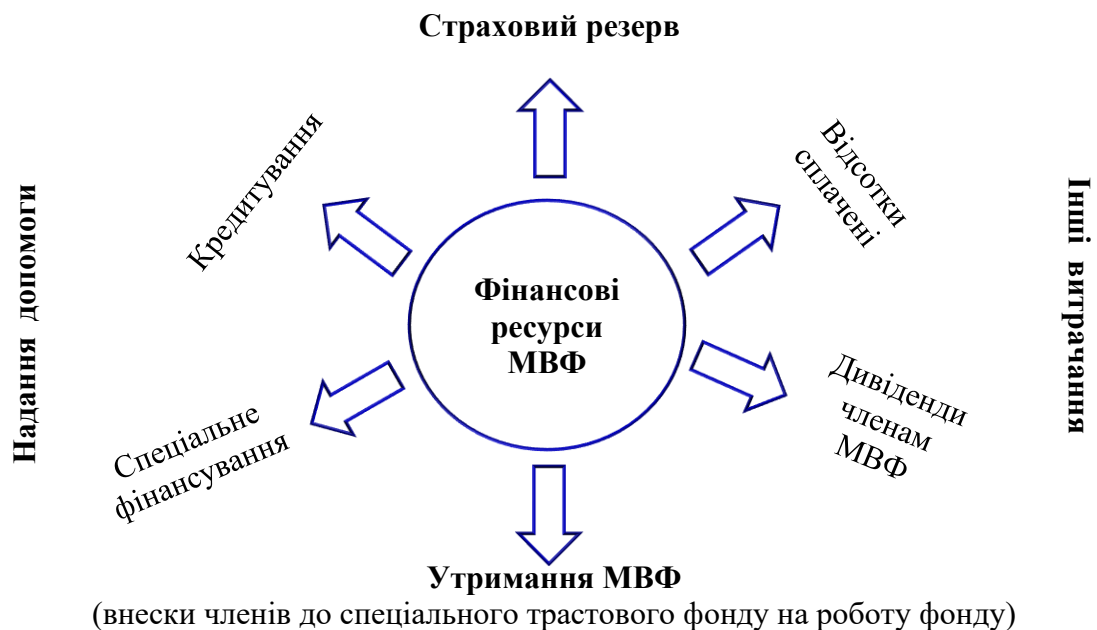

Рис. 1.4 – Напрямки витрат фінансових ресурсів МВФ

Джерело: складено автором на основі [39, 46]

Основним напрямом діяльності МВФ є, звичайно, надання допомоги у вигляді кредитування з використанням таких фінансових інструментів, як (рис. 1.5):

– резервна частка (в межах 25% квоти) – застосовується з моменту створення МВФ та надаються без сплати процентів і комісійних при першому зверненні країни;

Рис. 1.5 – Фінансові інструменти МВФ для надання допомоги у вигляді кредитування

Джерело: складено автором на основі [39, 46]

– кредитні частки (100% квоти у іноземній валюті, що включає чотири частки обсягом 25%) – надаються з моменту створення МВФ та надаються без сплати процентів і комісійних при першому зверненні країни;

– кредити Stand-by Arrangements (визначається сума коштів, яка може бути надана за умови дотримання положень угоди, що підписується між МВФ та державою – отримувачем) – застосовується з 1952 року та надається порційно у період від 18 міс. до 3-х років;

– розширене кредитування EFF (значно збільшено як термін надання позики, так й її обсяг по відношенню до квоти) – введений у 1974 році та надається у період до 3-х років (інколи до 4-х років) у вигляді декількох траншів через визначені терміни часу за умови звернення країни – учасниці фонду та настання несприятливих структурних змін у платіжному балансі такої держави;

- гнучка кредитна лінія FCL (кошти доступні відразу після затвердження)
- впроваджено у 2009 році під час кризи ліквідності для розвинених країн, надається на середньострокову перспективу для фінансування платіжного балансу;
- превентивна підтримка ліквідності PII – введена з 2011 року для країн з надійними економічними результатами та обґрунтованою політикою розвитку, термін надання – 1...2 роки;
- швидке кредитування RFI (екстрена допомога) – спеціальний механізм, що застосовується з 2011 року та виділяється для тих держав, які мають поточні проблеми з виплатами через форс-мажорні обставини, проте не потребують застосування довгострокових програм фінансування чи до яких такі види кредитування не можуть бути застосовані.

Чилі, Польща, Перу, Мексика, Колумбія – єдині 5 країн, що використали станом на сьогодні допомогу у вигляді гнучкої кредитної лінії FCL [15, 46]. Для надання допомоги Північній Македонії та Марокко застосовувався такий інструмент, як лінія запобіжних заходів PII [15, 46]. До цього списку також було внесено й країни, де світова банківська криза мала дуже серйозний вплив та негативні наслідки для економіки, – Ірландія, Португалія, Італія, Іспанія. Греція [13, 46]. Треба наголосити, що Республіка Ірландія стала першою серед країн, яка повернула борг.

Слід акцентувати увагу, що технічно надання допомоги у вигляді кредитування – це фактично операції з обміну національної валюти країни – отримувача допомоги на іноземну інших членів МВФ з обов’язковою умовою її зворотного викупу, що дуже чітко прописано у 5 статті Угоди про МВФ [37].

Крім зазначеного, МВФ використовує й механізм пільгового кредитування, за яким позика надається до 10 років під 0,5% річних. Застосовується цей інструмент для фінансування найбільш бідніших держав та в окремих випадках країнам, що розвиваються, за наявності довготривалого та значного дефіциту платіжного балансу.

Також у МВФ є Фонд запобігання катастрофам CCRT, з якого допомога надається у вигляді гранту найбільш біднішим країнам. Цей інструмент було створено під

час спалаху хвороби Ебола, щоб у держав під час стихійних лих та катастроф була можливість вивільняти власні ресурси для підтримки потреб платіжного балансу. І кошти саме з цього фонду було використано під час пандемії Covid-19 для 25 країн [46].

Ще необхідно відмітити, що в руках у МВФ є механізм надання допомоги без фінансових запозичень. Це інструмент підтримки політики PSI, за яким пропонується отримання консультацій для країн з низьким рівнем доходу. Мета – повернути довіру громадськості та інвестиційну привабливість зазначеним державам.

В цілому, інструменти надання позик, що застосовує МВФ, можна поділити на такі види: безпосереднє фінансування без сплати процентів і комісійних, поетапна видача коштів, зокрема й на пільгових умовах, та спеціальне запозичення.

У табл. 1.1 наведено характеристики основних механізмів кредитування від МВФ за основними критеріями визначення.

Таблиця 1.1 Основні механізми кредитування МВФ

Критерії	Механізми кредитування				
	безпосереднє фінансування		поетапне фінансування		спеціальне фінансування
	резервна частка	кредитні частки	SbA	EFF	RFI
Тривалість	негайне надання коштів	12-18 міс.	max – до 3-х років (зазвичай до 18 міс.)	max – до 4-х років	негайне надання коштів
	короткострокові	короткострокові	короткострокові	середньострокові	швидкий
Обсяги фінансування (% до квоти)	25	100	до 435	до 435	100...133,33
Строк повернення коштів, роки	3	3	3...5	4...10	3...5
Мета	надання додаткових ліквідних засобів	покриття дефіциту платіжного балансу	покриття дефіциту платіжного балансу, підтримка золото-валютних резервів	підтримка структурних змін	швидка допомога при настанні форс-мажорів (стихійні лиха, війна тощо)

Джерело: складено автором на основі [18, 32, 46]

Надання допомоги МВФ здійснює після отримання відповідного запиту від держав, що її потребують, та оцінювання загальної ситуації в країні, її економічної та фінансової спроможності. Для одержання ресурсів від МВФ у вигляді запозичень країна – отримувач має виконати певні умови, що прописуються в угоді (меморандумі). Це обов'язково є гарантії повернення кредитних коштів. Крім того, зазначаються реформи, які мають бути здійснені в політиці, економіці, соціальних аспектах тощо (збалансування бюджету, ліквідація субсидій, приватизація, боротьба з корупцією тощо).

Кошти від фонду надходять окремими траншами, погодження щодо виділення кожного з них відбувається після аналізу результатів виконання умов надання позики на певному етапі. Якщо держава – отримувач кредитів виконує свої зобов'язання, вона отримує повний обсяг фінансування. У випадку не здійснення умов угоди, МВФ припиняє надання допомоги. Якщо не спливає термін дії програми та країна – отримувач позики виконує згодом умови кредитування, МВФ може прийняти рішення про поновлення траншів. Виконання або невиконання зобов'язань країнами фіксується МВФ під час здійснення моніторингу процесів, що відбуваються у державі – отримувачі допомоги від фонду.

Крім надання позик, МВФ витрачає фінансові ресурси на:

- покриття процентів за частиною внесків своїх членів в рахунок квот;
- формування страхового резерву, що створено в якості заходу щодо зменшення кредитного та операційного ризиків;
- дивіденди членам МВФ (з 2008 року).

Необхідно відмітити, що джерелом витрат на утримання МВФ є ресурси Багатостороннього трастового фонду, який фінансується членами фонду.

Також до основних видів діяльності МВФ відноситься й регулююча функція в області валютних відносин: фонд займається узгодженням валютної політики своїх членів, контролює недопустимість будь-яких неузгоджених маніпуляцій для отримання конкурентних переваг під час експортно-імпоротної торгової операції та встановлює певні валютні обмеження (наприклад, без згоди МВФ його учасники

не мають права використовувати систему кількох валютних курсів або застосовувати обмеження для міжнародних переказів та платежів).

Крім того, як вже було зазначено у попередніх розділах, моніторинг, аналітика даних, консультування щодо питань валютної, фінансової та економічної політик держав є не менш важливими напрямками діяльності МВФ.

Таким чином, основними напрямками діяльності МВФ є:

- надання фінансової допомоги у вигляді кредитування за умови виконання країнами – отримувачами позик певних обов'язків щодо вирішення проблемної ситуації;
- регулювання валютних відносин;
- моніторинг, аналітика даних, консультування щодо питань валютної, фінансової та економічної політик.

Джерела фінансових ресурсів фонду – це внески держав – учасниць фонду та позики від міжнародних фінансових інституцій. За користування коштами МВФ країни, що їх отримують, сплачують невеликий відсоток (зазвичай, до 2...3% на рік, пільгові умови – 0,5% річних), якщо такі позики не мають нульову ставку або не відносяться до безпосереднього фінансування. Сплата основної суми частіше відбувається на протязі тривалого періоду часу (до 10 років). Проте є програми, повернення коштів за якими має відбуватися у короткі терміни (до 5 років). В цілому, інструменти надання позик, що застосовує МВФ, можна поділити на такі види: безпосереднє фінансування без сплати процентів і комісійних, поетапна видача коштів, зокрема й на пільгових умовах, та спеціальне запозичення.

1.4. Вплив МВФ на розвиток національних економік

Як було вже зазначено у попередньому підрозділі, діяльність МВФ зосереджена на трьох основних напрямках [46]:

- надання фінансової допомоги;

- регулювання валютних відносин;
- моніторинг, аналіз та консультування.

Отримання допомоги від МВФ відбувається за умов виконання певних зобов'язань країнами, які майже завжди потребують здійснення змін у різних сферах. Це можуть бути жорстокі структурні реформи, обмеження чи послаблення у фінансах, економіці, зміни законодавчих вимог тощо. В свою чергу, такі кроки, які б болісні вони не були, майже завжди надають кожній державі можливості щодо отримання економічної стабільності та позитивного розвитку за умови вмілого, якісного та вірного використання власних потенціалів, навіть якщо фінансування надходить у вигляді позик. Крім того, участь МВФ – це додаткова привабливість для інших інвесторів. Також фінансові ресурси МВФ за вмілого керування дозволяють країнам вирішувати проблеми та долати наслідки економічних, політичних, фінансових криз.

Регулювання світової валютної системи, що здійснює МВФ, створює передумови здорової конкуренції, формує принципи та правила валютних відносин, надає доступ до валют інших країн у разі потреби, мінімізує наявність валютних обмежень тощо.

Співпраця з фондом в напрямку здійснення моніторингу – це отримання доступу до цінної інформації, можливості проведення якісного ретроаналізу та точного прогнозування майбутнього.

Взаємодія з МВФ в розрізі отримання консультативної допомоги дозволяє державам розвивати кадровий потенціал, створювати більш стійкі, надійні та ефективні інституції. Крім того, таке співробітництво дає країнам практичні рекомендації технічного характеру та ресурси, що створюють потенціали розвитку у різних сферах (економіка, політика, фінанси, енергетика тощо).

Результати допомоги МВФ були різними: деякі програми співпраці стали успішними, досягнуто всі цілі. Як приклад, можна навести надання допомоги Італії, Іспанії, Румунії, Португалії [13]. Також фінансування від МВФ позитивно вплинуло на стан Бразилії та Мексики [15, 32, 46]. Зазначені держави, незважаючи

на негативну динаміку рівня безробіття та питомої ваги бідних, мають найкращі результати серед країн Латинської Америки, які співпрацюють з МВФ, оскільки:

- ВВП та Індекс людського розвитку (Human Development Index, HDI) зростають;

- їх макроекономічна політика прогнозована та має позитивні тенденції;
- досягнуто значних успіхів у поліпшенні соціально-економічної сфери;
- рівень продуктивності праці демонструє підвищувальну динаміку;
- розвивається інфраструктура;
- покращуються системи освіти та медицина.

В цілому, основними суттєвими діями МВФ, крім України та допомоги країнам під час пандемії коронавірусу, в напрямку надання швидкої допомоги вважаються наступні (рис. 1.6):

- подолання економічної кризи в Мексиці у 1994 році (надано допомогу в обсязі 18 млрд дол. США);
- допомога країнам південної та східної Азії у боротьбі з кризою 1997 року (36 млрд дол. США);
- надання кредиту Бразилії для боротьби з гіперінфляцією та підтримки економіки (41,5 млрд дол. США) та рф у боротьбі з дефолтом (22,6 млрд дол. США) у 1998 році;
- допомога у здоланні наслідків аргентинського економічного колапсу у 2001 році (21,6 млрд дол. США);
- подолання боргової кризи в Греції у 2010 році (139,73 млрд дол. США) та фінансової кризи у Португалії (99,08 млрд дол. США);
- для покриття дефіциту бюджету та можливості боротьби з економічною кризою в Аргентині у 2018 році (57,1 млрд дол. США).

Відмінним виконанням домовленостей з МВФ може пишатися Республіка Ірландія, яка у 2008 році стикнулася, як зазначають експерти, з найглибшою кризою у власній історії [13, 43, 46]. Проблеми банківського сектору та сфери

нерухомості скоротили майже на 10% ВВП країни та спричинили падіння інвестицій до 40%.

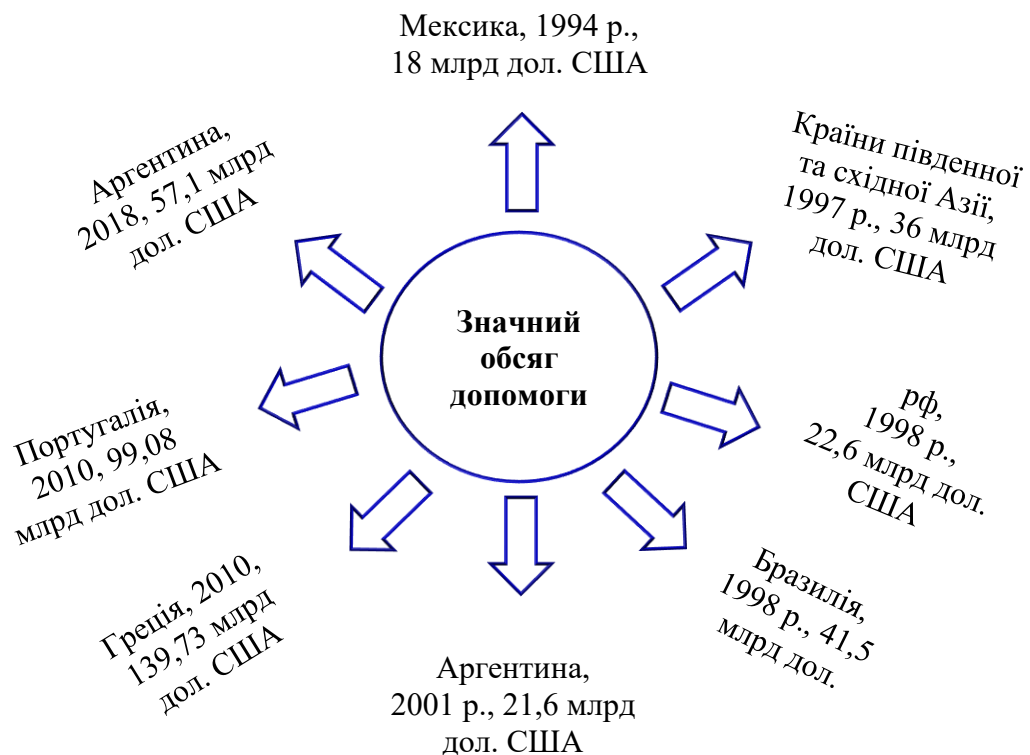

Рис. 1.6 – Основні значні втручання МВФ (крім України)

Джерело: [39, 46]

Ірландія використала інструмент EFF, за яким отримала 19,466 млрд СПЗ, що складало 2 321,8% її квоти. Ці кошти було спрямовано на стабілізацію фіскальної системи, підтримку платіжного балансу та зменшення системних ризиків. Незважаючи на деякі проблеми, що не було вирішено (рівень безробіття та боргу), Ірландія змогла досягти фінансової стабільності та піти шляхом зростання економіки після закінчення дії програми отримання допомоги від МВФ.

Крім того, яскравим прикладом можна вважати надання допомоги Греції у 2010 році задля запобігання дефолту країни, який міг би спричинити ланцюгову негативну реакцію для багатьох інших держав Європейського Союзу. В координації з 16 країнами ЄС МВФ було надано Греції фінансових ресурсів в обсязі 139,73 млрд дол. США.

Необхідно сказати, що ця допомога мала жорсткі умови отримання (скорочення витрат бюджету та заробітної плати, зростання граничного віку виходу на пенсію та податкових ставок), які мали негативні соціальні наслідки в Греції (цей період в історії країни відмічено наявністю страйків, заворушень та масових протестів). Проте вже у 2014 році Греція відчула позитивні результати від надання цієї допомоги (перше зростання ВВП з 2010, що становило 0,6%, рівень інфляції – 0% та отримання профіциту платіжного балансу) [13, 32, 46, 48].

Також в якості позитивного впливу кредитування від МВФ може виступати допомога Португалії, що було надано у тому ж 2010 році на загальну суму 99,08 млрд дол. США. Відповідно до умов надання фінансових ресурсів уряд країни розробив Національний план виходу з фінансової кризи, реалізація якого з використання коштів МВФ дозволила Португалії на протязі 2010-2012 років значно зменшити дефіцит бюджету, обсяг виплат відсотків за державними облігаціями, повернути привабливість країни для зовнішніх інвесторів та збільшити обсяги експорту [13, 32, 46, 48]. Такі кроки дозволили країні доволі швидко подолати фінансову кризу, а вже у 2014 році відмовитися від зовнішньої підтримки [32, 46].

Слід зазначити, що робота МВФ може бути тригером й негативної динаміки у розвитку країн. Насамперед, використання програм МВФ погіршує якість життя громадян у короткостроковому періоді, оскільки може призвести до радикальних змін (девальвації валюти, зменшення соціальних пільг, зростання цін, тарифів тощо).

Існують приклади недієвості або неоднозначності результатів позичань МВФ, навіть у довгостроковій перспективі (Гаїті, Болгарія, Індонезія, Уругвай, ЦАР) [36, 38, 45, 46]. Проте в таких результатах є провина не стільки фонду, скільки внутрішніх проблем самої держави: небажання її керівного складу здійснювати зміни, високий рівень корупції та відсутність важелів для боротьби з нею, недостатність інвестування в розвиток навчальних програм, на охорону здоров'я та інших аспектів, що мають великий вплив на людські ресурси.

Найяскравішим прикладом такої ситуації є співпраця МВФ з Філіппінами, яка тривала протягом 1962-2000 років [22, 45, 47]. Це найтриваліше фінансування

з боку фонду в історії його існування. За весь період МВФ було створено 23 програми. Ключовою умовою надання допомоги за кожної з них було зростання податкових надходжень, оскільки ця країна має низький рівень фіскальних доходів (до 16% ВВП навіть сьогодні). Філіппіни вже 40 років впроваджують реформи податкової системи, проте успіху досягнуто не було.

Певні позитивні результати отримано наприкінці 80-х років, проте вони виявилися нестабільними. А з 2005 року бюджетні доходи знову мають тенденцію до скорочення. Такий результат став наслідком невиконання умов МВФ урядом Філіппін: частота змін податкових режимів цієї країни (збільшення – зменшення податкових ставок) на фоні великих боргових навантажень навіть за умови їх реструктуризації та політичної нестабільності призвело до падіння доходів. Лише з 2010 року після забезпечення стабільності у політиці, впровадження електронних податкових сервісів, посилення контролю сплати податків, скорочення пільгових ставок, Філіппіни повільно, але стабільно рухаються у бік зростання податкових надходжень.

Отже, здійснюючи власну діяльність, МВФ впливає на зміни політики держав, які отримують допомогу, й, відповідно, стає тригером пертурбації у міжнародних відносинах. Проте водночас фонд є партнером, посередником, гарантом, контролером та кредитором у співпраці країн в межах світової спільноти. Враховуючи рівень глобалізації та взаємозв'язків держав, наявність такої універсальної наднаціональної інституції є надважливою ланкою в міжнародній системі та позитивно впливає на розвиток національних економік, оскільки дає можливість зміцнювати стійкість фінансового сектору, відновити бюджетні можливості, втілити структурні реформи, зменшити ризики (особливо фіскальні та фінансові) й рухати економіки країн до зросту.

РОЗДІЛ 2.

РОЛЬ МВФ У ЗОВНІШНЬОМУ ФІНАНСУВАННІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК

2.1. Сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ

Сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ – це вже не боротьба з кризами, а останній етап подолання їх наслідків та фокус на розвиток економіки у середньостроковій перспективі.

МВФ сьогодні – це установа, що має щоденну справу з проблемами всіх у світі. Пріоритетним завданням фонду нині є не дохід від надання позик й не уникнення ризиків неповернення боргів (не існує такого поняття, як «дефолт за боргами МВФ»), є «невиконання угоди», оскільки країни передають фонду еквівалент власної валюти), а піклування про фінансовий стан.

Саме через цю позицію МВФ неодноразово списував борги як за своїми позиками, так і у колаборації з іншими міжнародними організаціями, перед якими мали борги ті ж самі країни, що й перед МВФ. Наприклад, у 2010 році за ініціативою МВФ Ліберії було списано борг у розмірі 6,4 млрд дол. США, з яких тільки приблизно 0,7 млрд становила позика фонду [32, 37, 46]. Аналогічна ситуація відбулася й зі списанням спільно з ЄС боргів Греції [13, 32, 46].

Відповідно до бачення МВФ списання заборгованостей має сприяти зростанню економіки. Але слід зазначити, що такий процес відбувається тільки якщо це списання буде сприяти стабілізації макроекономічних показників країни, для якої застосовується інструмент списання боргів.

Найбільш актуальна ця проблема є для країн, що розвиваються [15]. Отже, сьогоднішній фокус МВФ направлено на надання допомоги країнам з низьким рівнем доходу, що найбільш постраждали від останніх фінансових

криз та пандемії. Серед заходів, що запроваджено МВФ, – активація зусиль задля збирання коштів до Трастового фонду, з якого надається допомога країнам, що розвиваються, або найбільш бідним державам для цілей скорочення бідності та можливості старту позитивних змін у використанні їх ресурсів.

Крім зазначеного, члени МВФ прийняли рішення щодо збільшення обсягу квот на 50%. Це потрібно для збереження можливостей фонду для кредитування за зростаючою тенденцією в наданні позик.

Також актуальними задачами залишається вирішення питання зростання зовнішніх боргів та їх обслуговування країнами, яким було надано позики. Саме тому один з основних напрямів діяльності МВФ з моменту його заснування (кредитування за низькими відсотками та пільговими умовами) остається затребуваним у сучасному міжнародному фінансуванні від фонду.

Ще сьогодні МВФ бере активну участь у боротьбі з інфляцією, зростання якої та боротьба з якою є ознакою сучасного життя, стимулюванні ринку інвестицій, особливо для країн, що розвиваються або мають низький рівень доходів, та створенні передумов для їх успішного повернення.

Крім того, сучасними тенденціями міжнародного фінансування МВФ є реалізація програм щодо підвищення продуктивності праці, через що фонд працює у напрямках покращення розподілу робочих ресурсів, пошуку рішення щодо нестачі робочої сили, просування новітніх технологій. Спеціалісти фонду вважають, що вирішальне значення у зростанні економіки у довгостроковій перспективі матимуть інновації, а використання штучного інтелекту стане тригером позитивної економічної динаміки у найближчі 3-5 років [17, 32, 46].

Слід відмітити, що на момент написання кваліфікаційної бакалаврської роботи значно розширено нефінансову допомогу країнам від фонду. Насамперед, це стосується питань захисту інформації. МВФ консультує щодо економічної кібербезпеки у рамках Програми розвитку фінансового сектору [46]. Також фонд співпрацює в цьому напрямку як міжнародна інституція, що

має важелі контролю, доступ до широкого спектру інформації та наявність ресурсів.

Крім того, МВФ відстежує, аналізує та розробляє рекомендації щодо криптовалютної екосистеми, яку фонд розглядає за двома рівнями [46]:

- оцінює діяльність організацій, які є головними в секторі криптовалют;
- вивчає стейблкоїни, оскільки спеціалісти фонду вважають, що ці криптоактиви можуть стабільно підтримувати власну цінність відносно певного активу.

Ця тенденція зумовлена зростанням впливу ринку криптовалют на економічну стабільність.

Останнім часом МВФ звернув значну увагу й на питання зміни клімату та безпечної енергетики, зокрема й через старт вивчення напрямку роботи з країнами, які зазнають стихійних лих. Так, з 2017 року дорожня карта зі створення сталої фінансової системи [41] містить елемент «зелене фінансування». МВФ бере активну участь як спостерігач, розробник та аналітик сценаріїв Мережі за екологізацію фінансової системи [46]. Фонд займається відбором ключових критеріїв реалізації екологічних програм.

Також, зважаючи на зростання геополітичної напруги у світі, зокрема й початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну, сучасні тенденції фінансування МВФ – це зміна істотних умов надання допомоги.

До лютого 2022 засади створення та діяльності МВФ не дозволяли надавати допомогу тим країнам, макроекономічний розвиток яких неможливо спрогнозувати, тобто за наявності форс-мажорних обставин (крім стихійних природних катаклізмів), що спричиняють зупинку економічних процесів та мають довготривалі наслідки.

Після початку війни в Україні, МВФ вже розглядає надання допомоги таким країнам, оскільки фонд переглянув вимоги щодо надання фінансових ресурсів, здійснення моніторингу стану держав та власного швидкого реагування саме в умовах невизначеності.

В загальному вигляді сьогоденні прагнення МВФ можна надати, як показано на рис. 2.1.

Рис. 2.1 – Сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ

Джерело: складено автором на основі [17, 32, 37, 46]

Отже, сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ – це:

- застосування непрямих інструментів запобігання економічним та фінансовим кризам;
- найбільш індивідуальний підхід до формування умов допомоги для кожної країни з метою надання їм часу з якомога більшою тривалістю для можливості внесення змін до економічної, політичної, соціальної та інших сфер життя країни;
- списання частки заборгованості країн з низьким рівнем доходу, які мають великі проблеми зі стабілізацією економіки після пандемії, криз та через зростання геополітичної напруги;
- кредитування за умов геополітичної нестабільності;
- надання допомоги країнам, що розвиваються, та найбільш вразливим;

- вирішення питань щодо зростання продуктивності праці;
- регулювання сектору криптовалют;
- підтримка розвитку сфери кібербезпеки;
- впровадження інновацій.

Такі тенденції МВФ спрямовано на збереження глобальної економічно-фінансової системи, а задачі, що нині вирішує фонд – зробити ці відносини міцнішими, більш справедливими та збалансованими, щоб менш розвинені країни мали змогу досягати рівня успішних держав.

Окремо слід зазначити, що значуща ознака міжнародного фінансування МВФ сьогодні – це надання переваги у допомозі розвитку «зелених» технологій в межах активної підтримки фонду вирішення питань підвищення екологічної безпеки та сприяння переходу до економік з нульовим рівнем викидів. В цьому контексті МВФ

2.2. Взаємовідносини країни с МВФ

Україна стала членом МВФ восени 1992 року. Цей крок ухвалено Верховної Радою окремим Законом [1], відповідно до засад якого Прем'єр-міністр здобув повноваження щодо підписання угод з фондом, а Кабінет Міністрів України – обов'язки щодо своєчасного виконання зобов'язань країни перед МВФ.

Згідно зі структурою фонду наша країна є членом групи, до складу якої входять 16 країн та де головують Нідерланди. За кількістю голосів Україна займає 3 позицію у цій групі [26, 27, 28].

Основні напрями співпраці України з МВФ – програми підтримки платіжного балансу (SBA) та використання механізму розширеного фінансування (EFF), щорічні консультації відповідно до вимог статті IV Угоди

про МВФ, технічна допомога, а також реалізація іншої діяльності в межах членства [26, 27, 28, 30, 34].

Після вступу до МВФ у вересні того ж року Україна отримала квоту у розмірі 665 млн SDR. Проте вже у листопаді відбувся перегляд квот, результатом якого стало зростання обсягу SDR до 997,3 млн. У 2019 році розмір квоти сягнув вже 1 372 млн СПЗ. Нині діюча квота для нашої країни (з 2016 року) становить 2 011,8 млн SDR [26, 27, 28, 34, 46].

З часу вступу до початку повномасштабного військового вторгнення РФ Україна отримала майже 24 млрд СПЗ (в еквіваленті – 35 млрд дол. США), з них не повернуто – близько 7,5 млрд SDR. Після лютого 2022 наша держава отримала 4 305,9 млрд СПЗ (20 900 млрд дол. США, якщо враховувати пільгову допомогу від міжнародних партнерів через Адміністративний рахунок фонду).

Фінансування здійснювалося за такими програмами МВФ (рис. 2.2):

- 1994-1995 – системна трансформаційна позика STF (отримано 763,1 млн дол. США, мета – підтримка платіжного балансу країни);
- 1995-1998 – стабілізаційна позика SbA (отримано 1 935 млн дол. США, мета – підтримка курсу національної валюти та покриття дефіциту платіжного балансу);
- 1998-2002 – програма розширеного фінансування EFF (отримано 1 591 млн дол. США, мета – поповнення валютних резервів НБУ);
- 2004 р. – попереджувальна стабілізаційна позика SbA (отримано 548,9 млн дол. США, мета – наявність ресурсів у випадку погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни);
- 2008-2009 – стабілізаційна позика SbA (отримано 10 600 млн дол. США, мета – підтримка золото-валютних резервів НБУ та видатків Державного Бюджету);
- 2010-2012 – оновлена стабілізаційна позика SbA (отримано 3 390 млн дол. США, мета – підтримання видатків Державного Бюджету);

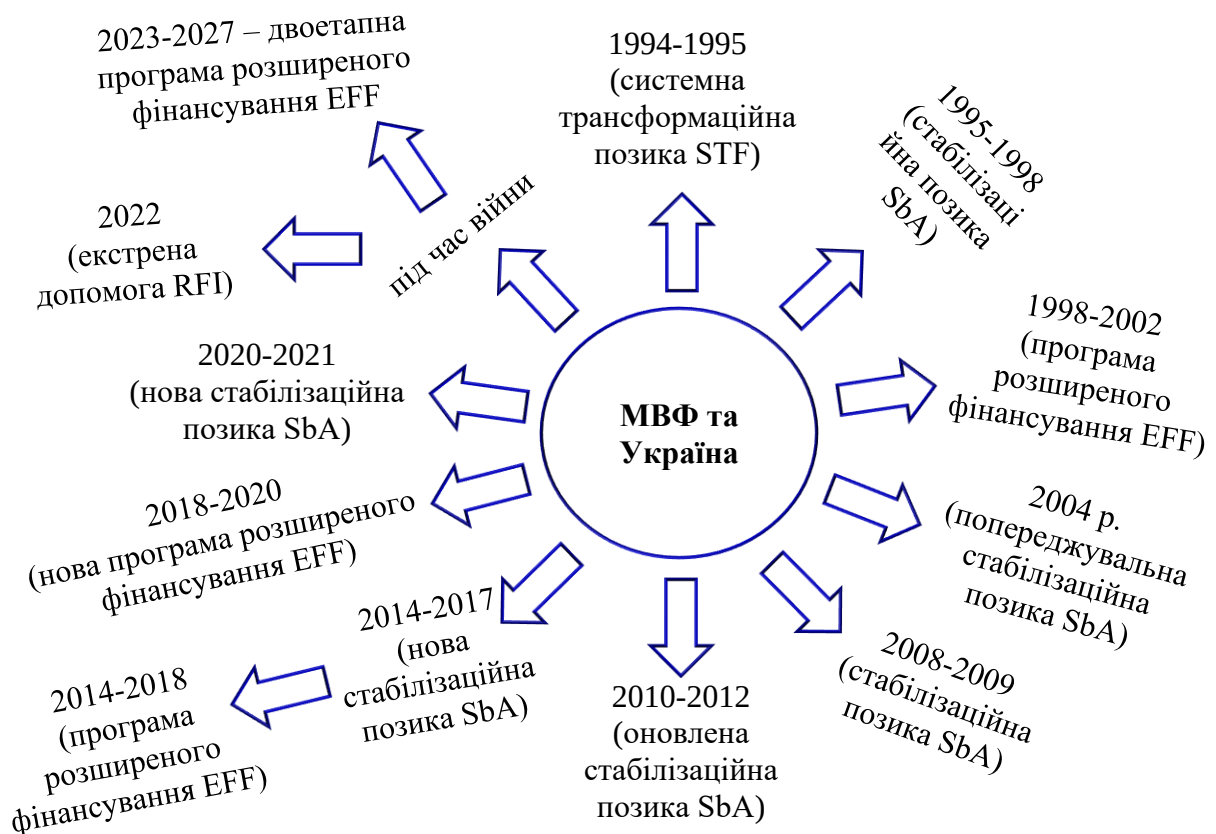

Рис. 2.2 – Історія взаємовідносин МВФ та України

Джерело: складено автором на основі [14, 20, 26, 27, 28, 30, 34]

- 2014-2017 – нова стабілізаційна позика SbA (отримано 4 400 млн дол. США, мета – стабілізація макроекономіки в країні та на підтримку реформ в економіці та політиці);
- 2014-2018 – програма розширеного фінансування EFF, що замінила нову стабілізаційну позика SbA 2014-2017 через початок збройної агресії РФ на сході України (отримано 7 700 млн дол. США, мета – поповнення резервів Національного банку України);
- 2018-2020 – нова програма розширеного фінансування EFF (отримано 1 380 млн дол. США, мета – зменшення інфляції, податкова, фінансова та енергетична реформи, збереження фіскальної консолідації);
- 2020-2021 – нова стабілізаційна позика SbA (отримано 2 100 млн дол. США, мета – підтримка макроекономічної та фінансової стабільності,

вдосконалення податкової, антикорупційної, енергетичної та фінансової політики);

– 2022 – екстрена допомога RFI у зв'язку із повномасштабним збройним нападом російської федерації на Україну (отримано 1 400 млн дол. США, мета – фінансування першочергових витрат та нагальних потреб платіжного балансу, що виникають у зв'язку з воєнним конфліктом, невирішення яких призведуть до негайного та серйозного економічного зриву);

– 2023-2027 – двоетапна програма розширеного фінансування EFF (отримано 4 500 млн дол. США, мета – підтримка економічного відновлення, покращення інституцій управління, збереження фіскальної, фінансової та цінової стабільності, довгострокове відновлення та післявоєнна відбудова).

Крім зазначеного, у 2022 році (весна-літо) від міжнародних партнерів через Адміністративний рахунок МВФ, що був спеціально створений для цього, Україні надано допомогу в обсязі 15 000 млн дол. США в межах інструменту надання допомоги на пільговій та грантовій основі для покриття фінансового дефіциту.

Повну історію взаємовідносин МВФ та нашої держави із зазначенням мети надання допомоги, обсягів ресурсів, що отримано, та результатами виконання програм відображено з у Додатку Б (табл. Б.1).

Для нашої країни позики від МВФ – найдешевші кредити. Крім того, ця допомога, хоча й вимушено, забезпечила посилення фіскальної політики, покращила фінансове становище, дала можливість старту структурних реформ. А після початку повномасштабного вторгнення росії Україна спромоглась утримати відносну фінансову та макроекономічну стабільність завдяки отримання фінансової допомоги від МВФ.

Наприклад, в рамках програми EFF Україна здійснила ряд ключових змін у сфері енергетики, банківського сектору, незалежності Національного банку, оздоровлення державних фінансів, реформування сектору державних підприємств та боротьби з корупцією, зокрема впроваджено:

- Закон про розбудову інституційної спроможності НБУ [2], що значно посилив незалежність та ефективність Національного Банку;
- Закон «Про ринок природного газу» [3], який посилює захист споживачів, а також створює рівні правила для учасників ринку;
- Закон «Про ФГВФО» [4], який значно посилює захист вкладів громадян та полегшує доступ до депозитів у проблемних банках;
- зміни до Закону «Про запобігання корупції» [5], згідно з якими держслужбовці зобов'язуються надавати повну інформацію про доходи та майно.

Співпраця України з МВФ також стала передумовою для надання нашій країні двох- та багатосторонньої міжнародної фінансової підтримки.

Таким чином, наша країна має тривалі взаємовідносини з МВФ (32 роки з моменту набуття членства та 30 років від отримання першої допомоги). Отримання допомоги в загалом мало позитивний вплив на розвиток країни. До початку війни у 2014 році Україна отримувала позики для покриття дефіциту бюджету, поповнення золотовалютних резервів, боротьби зі зростанням інфляції, підтримки стабільності в економіці.

Окремо можна виділити надання допомоги від фонду з 2014 року, коли напрямками підтримки було збереження фінансової стабільності в умовах військової агресії. Підтримка нашої держави з боку МВФ під час війни [8, 20, 46] – такий процес відбувається вперше за весь час існування фонду, оскільки засади функціонування МВФ не дозволяють надавати допомогу країнам за відсутності чіткого прогнозу макроекономічних показників.

Проте звитяги, стійкість і незламність, які показує наша країна з 24.02.2022, та бар'єри, що ми подолали у різних сферах життєдіяльності від початку повномасштабної агресії з боку рф, створили підстави для перегляду МВФ власних вимог щодо кредитування, здійснення моніторингу стану держав та швидкого реагування в умовах невизначеності.

2.3. Співпраця країн світу з МВФ на сучасному етапі

Співпраця країн світу з МВФ на сучасному етапі базуватиметься на наступних прогностичних очікуваннях фонду щодо стану економіки [46]:

- стає економічне зростання, проте зменшення його темпів у порівнянні з історичними показниками;
- спад інфляції до цільового показника;
- підвищення витрат на воєнно-промислове виробництво;
- коливання цін на сировину, енергоносії та агропродукцію через геополітичні ризики;
- подовження протистояння США – Китай;
- зростання витрат на обслуговування боргів та потреби їх рефінансуванні.

Також, як вже було зазначено у попередніх частинах роботи, МВФ планує спрямовувати свої зусилля на збереження глобальної економічно-фінансової системи та вирішувати питання щодо побудови міцніших, більш справедливих та збалансованих взаємозв'язків між державами, щоб надати менш розвиненим країнам можливості та ресурси для зростання.

Виходячи з наведеного, сучасні напрями співпраці МВФ будуть залежати від стану розвитку окремої країни та її потреб у допомозі. Якщо не брати до уваги допомогу Україні через форс-мажорні обставини, то надання ресурсів у вигляді кредитування з метою підтримки структурних реформ та покриття бюджетного дефіциту залишається основним напрямом співпраці МВФ з країнами Африканського континенту, частково Азіатсько-Тихоокеанського регіону та Південної Америки.

Надання допомоги залишається у вигляді застосування наступних механізмів фінансування:

- звичайний – використання власних коштів фонду з Рахунку загальних ресурсів для надання допомоги;
- спеціальний – кредитування відповідно до цілей, на певних умовах та із зазначенням вартості такої позики (розроблено для можливості розширення масштабів надання допомоги та вдосконалення структури позичання фонду);
- пільговий – спеціальний інструмент для співпраці з найбіднішими країнами та такими, що розвиваються.

Для більш розвинених країн та західноєвропейських держав спостерігається тенденція зменшення позичання та збільшення нефінансової допомоги у вигляді консультування, підготовки кадрового потенціалу, рекомендацій, участі у розробці проєктів змін тощо [46, 47, 48].

Через стрімке зростання витрат з обслуговування позик, що отримано країнами від МВФ, особливо після останньої кризи та пандемії (рис. 2.3), фонд розробив систему оцінки прийнятного рівня заборгованості, постійно аналізує ризики щодо сплати відсотків та суми боргу з метою виявлення потреби у фінансовій допомозі або реструктуризації виплат в час, коли держави будуть не в змозі своєчасно виконати зобов'язання.

Поточний та наступний роки для більшості країн з низькими надходженнями – це період з максимальними обсягами виплат (близько 60 млрд дол. США, середній аналогічний показник за 10 попередніх років становив ≈ 20 млрд дол. США), несплата яких призведе до нової боргової кризи [46].

Таким чином, на сучасному етапі співпраця МВФ з країнами світу зосереджена й на нівелюванні ризику нестачі ліквідності. В цьому напрямку МВФ фінансує країни з високим ступенем вразливості зовнішнього боргу за умови проведення структурних реформ, що насамперед мають за мету стимулювання економіки для підвищення надходжень до бюджету.

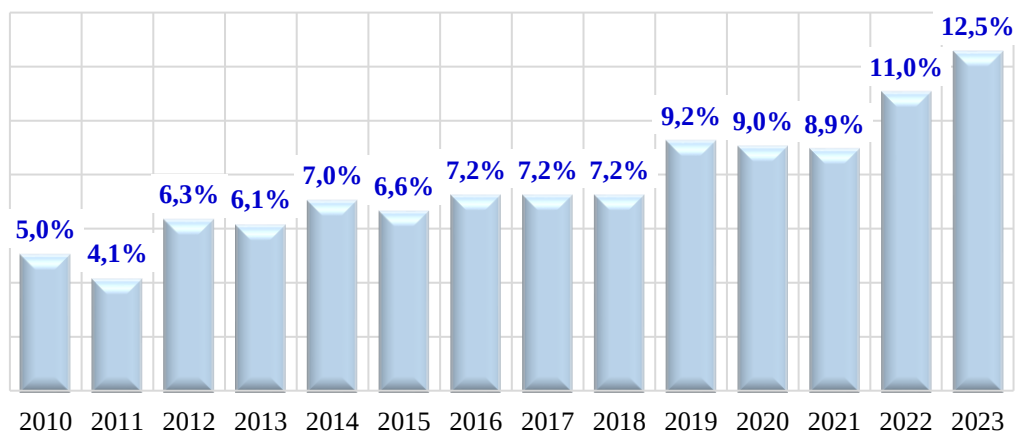

Рис. 2.3 – Динаміка витрат на обслуговування зовнішнього боргу країн
відносно їх доходів

Джерело: [44]

Сьогодні країни з проблемними боргами мають можливість надати заяви відповідно до Common Framework for Debt Treatments beyond the Debt Service Suspension Initiative (Спільні рамки для G20, які узгоджені й Паризьким клубом, для сприяння своєчасного та впорядкованого боргового лікування для країн в межах ініціативи призупинення обслуговування боргу – DSSI) [46, 48]. Цей механізм використовують лише для фінансування скорочення рівня заборгованості через забезпечення великих обсягів ліквідності.

Серед країн, що вже пропустили після 2020 року обов'язкові платежі, є Республіка Чад, Гана, Замбія та Ефіопія [38, 46]. Проблема боргів останньої була вирішена за допомогою мораторію на виплати відповідно до Угоди щодо призупинення обслуговування боргу Ефіопією, що підписана з основними кредиторами цієї країни (Китай, США, ЄС, МВФ).

Сьогодні й Ефіопія та Замбія ведуть перемовини з МВФ щодо отримання допомоги на обслуговування власного боргу. Уряд Чаду уклав угоду про реструктуризацію боргу та його фінансування у 2022 році. Аналогічна угода Гани з кредиторами вже дозволила країні отримати від МВФ фінансування у розмірі 3 млрд дол. США.

Слід зазначити, що у 2023 році МВФ, Всесвітній банк та Група 20-ти заснували Круглий стіл з питань глобального суверенного боргу [46, 48], у рамках якого розглядаються всі проблемні борги країн з низьким рівнем доходу та вирішуються питання щодо їх реструктуризації. МВФ в цій структурі є учасником, що крім фінансових ресурсів, надає прогнози щодо макроекономічних показників та прийнятності боргу по країнах.

Крім того, МВФ продовжує опікуватися кліматичними питаннями: у квітні поточного року вже відбулися щорічні весняні зустрічі МВФ зі Світовим банком, де вирішувалися питання пошуку джерел фінансування пріоритетних заходів у цьому напрямі [46].

Вирішення питання зменшення рівня бідності у світі також залишається актуальним у сучасних тенденціях взаємодії МВФ з державами. Під час розробки програм надання допомоги фонд, як обов'язкову умову для тих країн, де бідність є ознакою життя, крім покращення економіки, включає підвищення якості й привабливості життя в державі та доходів населення, кваліфікації трудових ресурсів через втілення цілого переліку реформ у соціальній сфері, для підвищення якості охорони здоров'я та розширення можливостей доступу до навчання [15, 46].

Отже, у співпраці країн світу з МВФ відслідковуються наступні тенденції:

- скорочення потреб надання допомоги у вигляді позичання в загальному обсязі;
- вирішення питання зменшення рівня бідності у світі;
- зростання обсягів співпраці з країнами Африки та Азії (реструктуризація зовнішнього боргу, кредитування та технічна допомога);
- збільшення нефінансової допомоги фонду (нагляд, технічна підтримка, консультування, аналіз, рекомендації тощо);
- пошук джерел фінансування для вирішення кліматичного питання;
- нівелювання або зменшення впливу ризику нестачі ліквідності;

- розвиток та впровадження новітніх технологій;
- сприяння переходу країн до економік з нульовим рівнем викидів.

2.4 Перспективи взаємовідносин України та МВФ в умовах сучасного стану

Перспективи відносин нашої країни з МВФ розглядаються, будуть й мають розглядатися виходячи з потреби підтримки сьогодні та відновлення України після війни, оскільки збройний напад РФ завдав неоціненної шкоди: великі втрати людські (загиблі, поранені, евакуація за кордон), інфраструктурні (енергетика, торговельні шляхи тощо), агропромислові (земля, експорт, інше), виробничі (металургія, добувна, легка тощо) та соціальні (школи, дитячі садочки, ВУЗи, стадіони, культура) [21, 31, 33]. Тобто Україні треба буде після перемоги над ворогом як «фізичне» відновлення, так і «соціально-демографічне». Крім зазначеного, на процес співпраці впливатиме наміри нашої держави інтегруватися до ЄС.

Потрібно профінансувати значний комплекс заходів, що будуть спрямовані на відновлення різних сфер життя країни та для підвищення добробуту населення, внутрішнього та зовнішнього попиту, налагодження виробництва, відновлення нашої конкурентоспроможності. Відповідно й до тенденцій сучасного світу, цей процес має відбуватися із застосуванням новітніх (інноваційних) технологій [30, 31, 32, 33].

Отже, в перші роки після закінчення війни країна потребуватиме загальної «реанімації» й, відповідно, «найлояльніших» джерел фінансування. Крім донорської (безвідсоткової та безоплатної), таким інструментом грошових вливань має стати в тому числі й співпраця з МВФ [32]. Оскільки фонд може надати не тільки фінансову, а й дуже потрібну та корисну технічну, консультаційну та організаційну допомогу, залучити й скоординувати

діяльність багатьох учасників, зокрема й незалежних аудиторів. А від злагодженості та своєчасності взаємодій України та міжнародних інституцій, урядів та спільнот буде залежати успіх та швидкість становлення «на ноги» нашої країни. Не слід забувати, що й дії політиків та керівників України також відіграють значну роль, тому вони мають бути виважені та збалансовані.

Проте, задля можливості зазначеного Україна потребує ресурсів й сьогодні. І МВФ – один з тих, хто нині допомагає нашій країні, навіть в супереч власним правилам [37, 46]. Таким чином, можна розділити перспективи взаємовідносин України та МВФ на два етапи: під час війни (покриття бюджетного дефіциту) та після її закінчення (відновлення країни та стимулювання економіки).

Саме у такому контексті минулого року було підписано Меморандум щодо взаємодії України з МВФ, який розраховано на довгостроковий період (до 2027 року) та за яким реалізація програми розширеного фінансування EFF на загальну суму 15,6 млрд дол. США відбуватиметься за двома фазами, що зазначені вище [8].

Перший етап (2023 рік – 2024 рік) – це допомога для збереження фінансової, фінансової, цінової стабільності за умови подовження управлінських реформ та зміцнення системи протидії корупції.

Друга фаза (2025 рік – 2027 рік) – відновлення економіки та сприяння здійснення заходів щодо вступу в ЄС з умовами здійснення структурних реформ у багатьох напрямках (суд, БЕБ, монетарна політика, енергетика тощо).

Контроль виконання зобов'язань та прийняття рішень щодо надання допомоги відбуватиметься щоквартально.

Перший транш відповідно до Меморандуму, що становив 2,7 млрд дол. США, Україна отримала у квітні минулого року, у липні та грудні 2023 року надійшли другий та третій транші загальним обсягом близько 1,78 млрд дол. США. Четвертий раз допомога надійшла у березні цього року (≈880 млн дол. США). До кінця поточного року заплановано ще 3 транші (червень, вересень,

грудень) в обсязі $\approx 2,21$ млрд дол. США. У 2025 році передбачається отримання позик на загальну суму $\approx 1,3$ млрд дол. США. Залишок позики ($\approx 6,73$ млрд дол. США) прогнозується отримати у 2026 році 3 траншами.

Слід зазначити, що ці кошти фонду наш уряд не може використовувати для фінансування потреб ЗСУ. Проте отримання позики від МВФ дозволить покрити витрати на освіту, медицину, соціальні пільгові виплати тощо. Тобто завдячуючи кредитуванню від МВФ вивільняються внутрішні ресурси, які спрямовуються на фінансування нашої армії.

Крім того, оскільки наша країна має зобов'язання щодо повернення боргів попередніх років та оплати відсотків за користування зовнішніми позиками, які виплачуються за рахунок резервів Національного Банку України, то отримання допомоги МВФ дозволить уряду нашої держави частково компенсувати ці витрати та, в свою чергу, зменшити тиск на бюджет країни.

Співпраця з МВФ та виконання вимог, що підписані Україною, дають можливість здійснювати подальші структурні реформи (зокрема, перезавантаження діяльності Бюро економічної безпеки, щоб мати діючий механізм боротьби з економічними злочинами задля нівелювання бюджетних збитків, розбудова антикорупційної інфраструктури, судова реформа тощо) [8, 9, 19, 30]. А це матиме позитивний результат, оскільки країна стане привабливішою для приватних інвесторів, кошти можуть яких будуть використані для відбудови та відновлення після війни.

Також втілення реформ у життя підтверджуватиме той факт, що Україна рухається у власному напрямку розвитку до інтеграції з Європейським Союзом, й підтверджує наміри щодо вступу до ЄС. Тобто надання допомоги від МВФ за умов здійснення структурних реформ сприятиме пришвидшенню цього процесу.

Необхідність підтримки з боку МВФ змусить виконувати бюджетні завдання, насамперед, у рамках податкових надходжень [7, 8]. Саме це прописано як один з ключових стратегічних маяків у Меморандумі, що надає

можливість отримання коштів від фонду. Стабільність таких надходжень до бюджету дозволить виконувати завдання, що заплановано урядом, та фінансувати потрібні видатки.

Крім того, завдяки допомозі МВФ Україна зможе генерувати додаткові внутрішні надходження через підвищення рівня управління фінансовою політикою [7, 8, 30].

Таким чином, країна буде рухатися до оптимального економічного становища: економіка буде демонструвати зростання, а фінанси – стабільність. Здійснення структурних реформ матиме вплив як на середньостроковий період (буксир зростання економіки), так і у короткостроковій перспективі (сприятливі умови для приватних інвесторів).

Отже, тенденції взаємовідносин України та МВФ в умовах сучасного стану набувають дуже особливого та великого значення та є позитивними для нашої країни, оскільки це дає можливість (рис. 2.4):

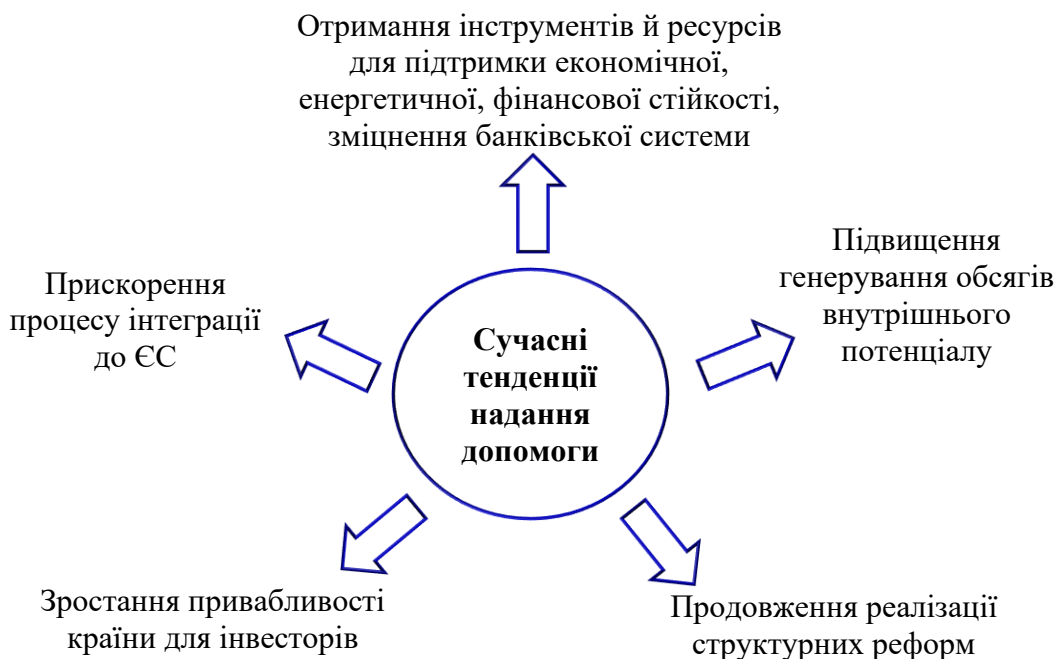

Рис. 2.4 – Перспективи співпраці МВФ та України

Джерело: складено автором на основі [7, 8, 30, 21, 30, 31, 32, 33]

– отримання інструментів й ресурсів для підтримки економічної, енергетичної, фінансової стійкості, зміцнення банківської системи;

- підвищення генерування обсягів внутрішнього потенціалу;
- подальшої реалізації процесу здійснення структурних реформ;
- зростання привабливості країни для інвесторів;
- прискорення процесу інтеграції до ЄС.

Також співпраця з МВФ підвищує привабливість нашої держави для зовнішніх інвесторів навіть за умов воєнного стану та відкриває для нас можливість залучення інших міжнародних фінансових інституцій, союзів, організацій, держав до участі у розвитку нашої країни, особливо у період відбудови після закінчення війни.

За умови корисних та якісних дій уряду України допомога МВФ має всі можливості стати «рятувальним кругом» для нас. Ці взаємовідносини не гарантують вихід з воєнної кризи, але співпраця з фондом збільшує ступінь ймовірності збереження нашої життєздатності та виходу економіки України на позитивну динаміку.

У поєднанні з зовнішньої підтримкою все це стане тригером швидкого та ефективного відновлення нашої країни. Оскільки МВФ – це організація, де вважають, що за наявності макроекономічної стабільності, збалансованості фінансових ресурсів держави та адекватності політики уряду можна досягти зростання економіки в країні та поліпшення добробуту населення. Саме з цієї причини робота МВФ – це не просто надати нам ресурси для допомоги, а подарувати вогнегасник, що допоможе загасити пожежу та зняти тиск з урядовців, щоб вони змогли приймати та втілювати зважені рішення.

ВИСНОВОК

Виконавши дослідження на тему «МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік», ми прийшли до наступних висновків.

1. Міжнародний валютний фонд (МВФ) – головна валютно-фінансова інституція у світі, що створено у 1945 році задля фінансової підтримки відновлення та стабілізації економіки після наслідків депресії та Другої світової війни за рахунок надання короткострокових позик для усунення дефіциту платіжного балансу й врегулювання валютних відносин у світі, трансформація сфери діяльності якого відбувалася під впливом змін на кожному етапі розвитку світової спільноти та який нині – це:

- результат пошуку державами можливостей щодо створення міцної системи у сфері міжнародних економічних відносин та регулювання валютного обміну з метою отримання дієвого механізму підтримки світової спільноти;

- невід’ємна частка, практично основа, сучасної світової фінансової системи з довготривалою історією розвитку;

- наявність у складі більшості країн світу, серед яких всі провідні держави з розвиненою економікою;

- надання допомоги тим, хто знаходиться у скрутному становищі, і навіть у таких випадках, коли відмовляються позичати кошти всі інші джерела фінансування.

2. Організаційно-правова форма МВФ подібна до акціонерного товариства з дворівневою структурою управління ієрархічного типу з чітким розподілом функцій між підрозділами, з наявністю наглядового та моніторингового органу та, водночас, схожа на фінансовий кооператив, оскільки його члени забезпечують наявність ресурсів фонду власними обов’язковими внесками, отримують квоти та вплив на прийняття рішень відповідно до їх розміру. У складі фонду є функціональні, спеціалізовані та

територіальні департаменти, що займаються покладеними на них обов'язками, Виконавча рада, Рада керівників, незалежний відділ оцінювання, міжнародний фінансовий комітет та об'єднаний комітет з розвитку МВФ та Світового банку. Також є служби, що забезпечують сталу роботу фонду. Керує МВФ директор-розпорядник, якого призначає виконавча рада.

На момент створення членами фонду були 29 країн. Сьогодні до складу МВФ долучилося 189 країн світу – членів ООН та Косово. Кожна країна – член фонду має власних представників та бере безпосередню участь у роботі фонду. Держави мають у розпорядженні 250 голосів (базова норма, що складає 5,502% від загальної кількості голосів усіх країн – учасниць фонду), до яких додається 1 голос на кожні 100 тис. СПЗ відповідно до квоти та додатково кожні 400 тис. СПЗ +1 голос на за умови продажу фондом валюти країни та -1 голос, якщо покупає валюту інших країн у МВФ. Таким чином, розмір квоти визначає ступінь впливу кожної країни, що входить до фонду, на загальну політику МВФ. Зазвичай рішення приймаються за більшістю голосів. Проте окремі питання вирішуються спеціальною більшістю (має бути отримано не менше 70% або 85% голосів).

3. Основні напрямки діяльності МВФ:

- підтримка стабільності валютно-обмінної системи та створення багатосторонньої системи розрахунків;
- усунення обмежень, що стримують розвиток світових торгово-економічних відносин;
- надання кредитних ресурсів для підтримки країн під час настання скрутних годин (інструменти надання позик: безпосереднє фінансування без сплати процентів і комісійних, поетапна видача коштів, зокрема й на пільгових умовах, та спеціальне запозичення);
- інспектування, моніторинг, консультації, технічна підтримка у сферах фінансів, валютної співпраці та економічних відносин;
- збирає та узагальнює статистичну й аналітичну інформацію щодо макро- та мікропоказників кожної країни, яка надає такі дані.

Джерела фінансових ресурсів фонду – це внески учасниць фонду та позики від міжнародних фінансових інституцій і окремих країн світу. За користування коштами країни, що їх отримують, сплачують невеликий відсоток (зазвичай, до 2...3% на рік, пільгові умови – 0,5% річних), якщо такі позики не мають нульову ставку або не відносяться до безпосереднього фінансування. Виплата основної суми частіше відбувається на протязі тривалого періоду часу (до 10 років). Проте є програми, повернення коштів за якими має відбуватися у короткі терміни (до 5 років).

МВФ витрачає фінансові ресурси на надання допомоги, покриття процентів за частиною внесків своїх членів в рахунок квот, формування страхового резерву, що створено в якості заходу щодо зменшення кредитного та операційного ризиків, дивіденди членам МВФ (з 2008 року), забезпечення поточної діяльності (утримання) фонду.

4. Здійснюючи власну діяльність, МВФ впливає на зміни політики держав, які отримують допомогу. Водночас фонд є партнером, посередником, гарантом, контролером та кредитором у співпраці країн в межах світової спільноти. Враховуючи рівень глобалізації та взаємозв'язків держав, наявність такої універсальної наднаціональної інституції є надважливою ланкою в міжнародній системі та позитивно впливає на розвиток національних економік, оскільки дає можливість зміцнювати стійкість фінансового сектору, відновити бюджетні можливості, втілити структурні реформи, зменшити ризики (особливо фіскальні та фінансові) й рухати економіки країн до зросту.

5. Сучасні тенденції міжнародного фінансування МВФ – це:

- найбільш індивідуальний підхід до формування умов допомоги для кожної країни;
- списання частки заборгованості країн з низьким рівнем доходу, які мають великі проблеми зі стабілізацією економіки після пандемії, криз та через зростання геополітичної напруги;
- кредитування за умов геополітичної нестабільності;
- надання допомоги країнам, що розвиваються, та найбіднішим;

- вирішення питань щодо зростання продуктивності праці;
- регулювання сектору криптовалют;
- підтримка розвитку сфери кібербезпеки;
- впровадження інновацій.

Такі тенденції МВФ спрямовано на збереження глобальної економічно-фінансової системи, а задачі, що нині вирішує фонд – зробити ці відносини міцнішими, більш справедливими та збалансованими, щоб менш розвинені країни мали змогу досягати рівня успішних держав.

Окремо слід зазначити, що значуща ознака міжнародного фінансування МВФ сьогодні – це надання переваги у допомозі розвитку «зелених» технологій в межах активної підтримки фонду вирішення питань підвищення екологічної безпеки та сприяння переходу до економік з нульовим рівнем викидів. В цьому контексті МВФ.

6. Наша країна має тривалі взаємовідносини з МВФ (32 роки). Надання допомоги в цілому позитивно вплинуло на розвиток країни. Значна частина позик використана для обслуговування зовнішнього боргу, покриття дефіциту платіжного балансу, формування золотовалютних резервів країни. Фінансування від МВФ дало можливість нашій країні успішно провести грошову реформу, запровадити конвертованість національної валюти та надалі підтримувати стабільність гривні у часи різких курсових коливань, провести ряд структурних реформ та забезпечувати відносну стабільність фінансової системи.

Підтримка нашої держави під час війни – це вперше за весь час існування фонду, оскільки засади функціонування МВФ не дозволяють надавати допомогу країнам за відсутності чіткого прогнозу макроекономічних показників. Проте звитяги, стійкість і незламність, які показує наша країна з 24.02.2022, та бар'єри, що ми подолали у різних сферах життєдіяльності від початку повномасштабної агресії з боку рф, створили підстави для перегляду МВФ власних вимог щодо кредитування, здійснення моніторингу стану держав та швидкого реагування в умовах невизначеності.

7. У співпраці країн світу з МВФ відслідковуються наступні тенденції:

- скорочення потреб надання допомоги у вигляді позичання в загальному обсязі;
- вирішення питання зменшення рівня бідності у світі;
- зростання обсягів співпраці з країнами Африки та Азії (реструктуризація зовнішнього боргу, кредитування та технічна допомога);
- збільшення нефінансової допомоги фонду (нагляд, технічна підтримка, консультування, аналіз, рекомендації тощо);
- пошук джерел фінансування для вирішення кліматичного питання;
- нівелювання або зменшення впливу ризику нестачі ліквідності;
- розвиток та впровадження новітніх технологій;
- сприяння переходу країн до економік з нульовим рівнем викидів.

8. Перспективи співпраці України з МВФ – це забезпечення підтримки економічної та фінансової стабільності, відновлення боргової стійкості та сприяння структурним реформам на нашому шляху до перемоги над рф, післявоєнного відновлення та крокування до вступу в ЄС. Отже, тенденції взаємовідносин України та МВФ в умовах сучасного стану набувають дуже особливого та великого значення та є позитивними для нашої країни, оскільки це дає можливість:

- отримання інструментів й ресурсів для підтримки економічної, енергетичної, фінансової стійкості, зміцнення банківської системи, підвищення генерування обсягів внутрішнього потенціалу ;
- зростання привабливості країни для інвесторів;
- прискорення процесу інтеграції до ЄС.

За умови корисних та якісних дій уряду України допомога МВФ має всі можливості стати «рятувальним кругом» для нас. Співпраця з фондом збільшує ступінь ймовірності збереження нашої життєздатності та виходу економіки України на позитивну динаміку та стане тригером швидкого та ефективного відновлення нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій : Закон України від 24.06.1992 р. №2402-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12> (дата звернення: 31.03.2024).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розбудови інституційної спроможності Національного банку України : Закон України від 18.06.2015 р. №541-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/541-19#Text> (дата звернення: 05.04.2024).
3. Про ринок природного газу : Закон України від 09.04.2015 р. №329-VIII. Дата оновлення: 03.09.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-19> (дата звернення: 08.04.2024).
4. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 16.06.2015 р. №515-VIII. Дата оновлення: 19.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17#Text> (дата звернення: 08.04.2024).
5. Про запобігання корупції : Закон від 14.10.2014 р. №1700-VII. Дата оновлення: 04.05.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення: 08.04.2024).
6. Порядок підготовки, реалізації, проведення моніторингу та завершення реалізації проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримуються міжнародними фінансовими організаціями : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 р. №108. Дата оновлення: 02.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/70-2016-%D0%BF> (дата звернення: 10.04.2024).
7. Про схвалення Національної стратегії доходів України на 2024-2030 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 р. №1218-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-natsionalnoi-stratehii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223> (дата звернення: 08.04.2024).

8. Меморандум про економічну та фінансову політику, що підписано Україною та МВФ 24.03.2023 р. (в редакції після четвертого перегляду). URL: https://mof.gov.ua/uk/memorandum_of_economic_financial_policies-677 (дата звернення: 05.04.2024).

9. Матриця реформ станом на 14.02.2024 р. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_publishes_the_presentation_of_the_reforms_matrix_prepared_by_the_government_of_ukraine_in_cooperation_with_the_world_bank-4452 (дата звернення: 05.04.2024).

10. Антикризове управління національною економікою : монографія / І. Малий, І. Радіонова, Л. Ємельяненко та ін. / за заг. ред. І. Малого. К.: КНЕУ, 2017. 368 с.

11. Детермінанти сталого розвитку економіки: монографія / за заг. ред. д.е.н. проф. В. В. Храпкіної, д.ю.н., проф. В. А. Устименка. К.: Інтерсервіс, 2019. 264 с.

12. Дзіковська Ю. В. Міжнародне кредитування як засіб модернізації інфраструктури країни: переваги та загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. № 23. С. 45-50.

13. Зайцева А. С., Стародубова А. М. Проблема зовнішньої заборгованості у країнах ЄС. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2020. №70. С. 83-90.

14. Клименко К. В. Актуальні питання співробітництва України з МВФ у період викликів і загроз COVID-19. *Фінанси України*. 2020. № 7. С. 92-115.

15. Кульбіда М. В. Кредитування МВФ країн, що розвиваються. *Інтелект ХХІ століття*. 2018. №4. С. 13-18.

16. Кульбіда М. В. Управління зовнішнім боргом України у контексті співпраці з МФО. *Стратегії розвитку України*. 2018. №1. С. 149-155.

17. Ксендзук В. В. Аналіз діяльності міжнародного валютного фонду в умовах глобалізаційних економічних. *Вісник ЖДТУ: Економіка, управління та адміністрування*. 2016. №2(76). С. 98–105. URL: [https://doi.org/10.26642/jen-2016-2\(76\)-98-105](https://doi.org/10.26642/jen-2016-2(76)-98-105) (дата звернення: 12.04.2024).

18. Мартинов А. Ю. Міжнародний валютний фонд (МВФ). *Енциклопедія історії України*. 2009. 790 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Mizhnarodny_valyutny_fond (дата звернення: 14.04.2024).
19. Мигаль М. Ukraine Facility від ЄС та програма МВФ: моніторинг виконання Україною індикаторів та структурних маяків. *Інститут аналітики та адвокації*. URL: <https://iaa.org.ua/articles/the-eus-ukraine-facility-and-the-imf-programme-monitoring-ukraines-implementation-of-indicators-and-structural-benchmarks/> (дата звернення: 15.04.2024).
20. Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану (грудень 2023 р. – січень 2024 р.). Коментарі експертів. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finsanovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-17> (дата звернення: 12.04.2024).
21. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2024).
22. Офіційний сайт Дія.Бізнес. URL: <https://export.gov.ua/> (дата звернення: 15.04.2024).
23. Офіційний сайт журналу Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/> (дата звернення: 12.04.2024).
24. Офіційний сайт Інституту аналітики та адвокації. URL: <https://iaa.org.ua/> (дата звернення: 15.04.2024).
25. Офіційний сайт Медіакомпанії «DW Global Media Forum». URL: <https://www.dw.com/uk/> (дата звернення: 15.04.2024).
26. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України (МЗСУ). URL: <https://mfa.gov.ua/> (дата звернення: 08.04.2024).
27. Офіційний сайт Міністерства фінансів України (МФУ). URL: <https://mof.gov.ua/> (дата звернення: 01.04.2024).
28. Офіційний сайт Національного банку України (НБУ). URL: [\(https://bank.gov.ua/](https://bank.gov.ua/) (дата звернення: 01.04.2024).
29. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/> (дата звернення: 15.04.2024).

30. Офіційний сайт Офісу реформ. URL: <https://rdo.in.ua/> (дата звернення: 01.04.2024).

31. Офіційний сайт Розумков-центру URL: <https://razumkov.org.ua/> (дата звернення: 10.04.2024).

32. Петрик О. Програми МВФ: досвід окремих країн та перспективи для України. *Журнал європейської економіки*. 2018. №16 (4). С. 480-03. URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1299> (дата звернення: 10.04.2024).

33. Політичні, економічні і структурні наслідки російської агресії для України і світової спільноти. Завдання економічного відновлення України у повоєнний період з врахуванням євроінтеграційних пріоритетів. *Центр Разумкова*. URL: https://razumkov.org.ua/images/2023/04/21/2023_04_consequences_of_the_war_for_ukraine.pdf (дата звернення: 15.04.2024).

34. Ринейська Л. С. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями в умовах інтеграції у світовий економічний простір. *Ефективна економіка*. 2017. № 5. С. 32-37. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5595> (дата звернення: 10.04.2024).

35. Ричка М. А. Боргова безпека України. *Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії і практики*: матеріали між нар.наук.-практ. конф., м. Київ, 1 травня 2020 р., К.: НАУ, 2020. С.162-170.

36. Холланд Е., Пазарбалшолу Ч. Як послабити напругу, пов'язану з суверенним боргом, у країнах із низьким рівнем доходу. *Блоги МВФ*. URL: <https://www.imf.org/ru/Blogs/Articles/2024/01/24/how-to-ease-rising-external-debt-service-pressures-in-low-income-countries> (дата звернення: 08.04.2024).

37. Agreement of the International Monetary Fund. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/index.htm> (дата звернення: 10.04.2024).

38. Breaking the Debt Impasse in Africa: Balancing the IMF and China. *European Council on Foreign Relations ECFR*. URL: <https://ecfr.eu/event/breaking-the-debt-deadlock-in-africa-the-imfs-balancing-act-with-china/> (дата звернення: 26.04.2024).

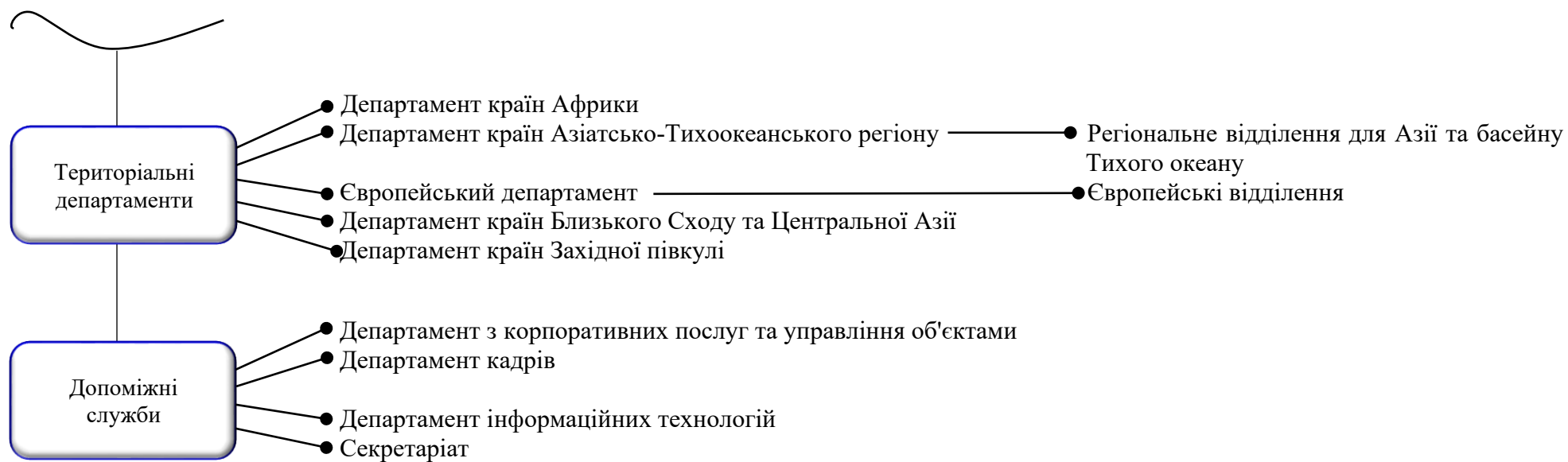
39. Government finance statistics manual. *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/external/error.htm?URL=https://www.imf.org/external/%20Pubs/FT/GFS/Manual/2014/gfsfinal.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).
40. Lagarde, Ch. Steer, don't drift: managing rising risks to keep the global economy on course. *Speech at the headquarters of the IMF*. 2018. October 1. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2018/09/27/sp100118'steer'dont'drift> (дата звернення: 15.04.2024).
41. Roadmap for a Sustainable Financial System. *UN environment*. URL: https://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2017/11/Roadmap_for_a_Sustainable_Financial_System.pdf (дата звернення: 05.04.2024).
42. Steil, Benn. The Battle of Bretton Woods: John Maynard Keynes, Harry Dexter White, and the Making of a New World Order / by Benn Steil. Princeton University Press, 2013. URL: <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691149097/the-battle-of-bretton-woods> (дата звернення: 31.03.2024).
43. Website the European Council on Foreign Relations (ECFR). URL: <https://ecfr.eu/> (дата звернення: 05.04.2024).
44. Website the Global Research Identifier Database. URL: <https://www.grid.ac/> (дата звернення: 08.04.2024).
45. Website the International Audit-Consulting Corporation. URL: https://www.ey.com/en_gl/industries/health/ (дата звернення: 15.04.2024).
46. Website the International Monetary Fund (IMF). URL: <https://www.imf.org> (дата звернення: 31.03.2024).
47. Website the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). URL: <http://www.oecd.org/dev/asia-pacific/Philippines.pdf> (дата звернення: 10.04.2024).
48. Website the World Bank Group. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/> (дата звернення: 08.04.2024).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А. Структура МВФ

Рис. А.1 – Структура МВФ

Продовження рис. А.1

Джерело: [46]

ДОДАТОК Б. Історія співпраці МВФ та України

Таблиця Б.1 Позикова історія між МВФ та Україною

№	Програма надання кредитів	Термін виконання	Обсяг, що отримано, млн SDR (млн дол. США)	Мета	Примітка
1	STF (системна трансформаційна позика)	1994 – 1995	498,7 (763,1)	підтримка платіжного балансу	виконана повністю
2-4	SbA (стабілізаційна позика)	1995 – 1998	1 318,2 (1 935)	підтримка курсу національної валюти та покриття дефіциту платіжного балансу	виконана повністю
5	EFF (програма розширеного фінансування)	1998 – 2002	1 193,0 (1 591,0)	поповнення валютних резервів НБУ	не отримано останній транш через накопичення великих заборгованостей з повернення ПДВ державою українським експортерам
6	Попереджувальний SbA	2004	411,6 (548,9)	на випадок погіршення ситуації з платіжним балансом або валютними резервами країни	припинена через незабезпечення виконання умов програми
7	Пауза у наданні позик	2005 – 2008		співробітництво тільки у сфері технічної допомоги	наприкінці 2002 КМУ ухвалив рішення, щодо співпраці на безкредитній основі
8	SbA (стабілізаційна позика)	2008 – 2009	7 000 (10 600)	підтримка золото-валютних резервів НБУ та видатків Державного Бюджету	наприкінці 2009 транші заморожені, після підвищення мінімальної зарплати та пенсії всупереч рекомендаціям МВФ, та повністю скасовано програму у 2010

Продовження табл. Б.1

№	Назва програми	Термін виконання	Обсяг, що отримано, млн SDR (млн дол. США)	Мета	Примітка
9	Оновлена SbA	2010 – 2012	2 250 (3 390)	підтримання видатків Державного Бюджету	через невиконання умов Урядом держави припинена (отримано два транші – на 1,25 СПЗ (1,89 млрд дол. США та 1 млрд СПЗ (1,5 млрд дол. США)
10	Нова SbA	квітень 2014 – 2017	2 972,7 (4 400)	стабілізація макроекономіки в країні та на підтримку реформ в економіці та політиці	припинена через початок російської агресії на сході країни (отримано два транші – на 2,058 СПЗ (3,1 млрд дол. США та 914,7 млрд СПЗ (1,3 млрд дол. США)
11	EFF	влітку 2014 – 2018	5 416,1 (7 700)	поповнення резервів Національного банку України	на заміну програми №10 SbA
12	Нова EFF	грудень 2018 – лютий 2020 (14 міс.)	1 000 (1 380)	зменшення інфляції, податкова, фінансова та енергетична реформи, збереження фіскальної консолідації	отримано тільки 1 транш
13	Нова SbA	2020 – 2021 (18 міс.)	1 500 (2 100)	підтримка макроекономічної та фінансової стабільності, вдосконалення податкової, антикорупційної, енергетичної та фінансової політики	у 2019 році почалися переговори щодо нової позики за EFF на 3 роки та обсягом 5,5 млрд дол. США. Через пандемію відбулися зміни в критеріях кредитування від МВФ, тому прийнято рішення щодо реалізації програми SbA

Закінчення табл. Б.1

№	Назва програми	Термін виконання	Обсяг, що отримано, млн SDR (млн дол. США)	Мета	Примітка
14	RFI (екстрена допомога)	березень 2022	1 005,9 (1 400)	фінансування першочергових витрат та нагальних потреб платіжного балансу, що виникають у зв'язку з воєнним конфліктом, невирішення яких призведуть до негайного та серйозного економічного зриву	погоджена у зв'язку зі збройним нападом російської федерації на Україну
15	EFF	2023 – 2027	3 300 (4 500)	підтримка економічного відновлення, покращення інституцій управління, збереження фінансової та цінової стабільності, довгострокове відновлення та післявоєнна відбудова	є частиною пакету підтримки країни в обсязі 115 млрд дол. США, що реалізується у два етапи (воєнний 12-18 міс. – максимальна мобілізація доходу бюджету та повоєнний 30-36 міс. – проведення структурних реформ, що спрямовані на відбудову економіки та її зростання, а також реалізацію заходів щодо вступу в ЄС), повернення коштів – до 10 років
16	Інструмент надання допомоги на пільговій та грантовій основі	весна-літо 2022 (3 міс.)	(15 000)	покриття фінансового дефіциту	від міжнародних партнерів через Адміністративний рахунок МВФ, що був спеціально створений для цього
	Разом з них після 24.02.2022		27 866,2 (55 308) 4 305,9 (20 900)		

Джерело: складено автором на основі [14, 20, 26, 27, 28, 30, 34]

ДОДАТОК В. Короткий звіт подібності

Ім'я користувача:

Доцент кафедри європейської економіки і бізнесу Л...

ID перевірки:

1016315468

Дата перевірки:

04.06.2024 00:48:27 EEST

Тип перевірки:

Doc vs Internet + Library

Дата звіту:

04.06.2024 00:50:20 EEST

ID користувача:

100005726

Назва документа: Левицький А.Я. МВФ у зовнішньому фінансуванні національних економік

Кількість сторінок: 57 Кількість слів: 11129 Кількість символів: 84570 Розмір файлу: 1.29 MB ID файлу: 1016112868

2.98%

Схожість

Найбільша схожість: 0.74% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1613337)

2.62% Джерела з Інтернету

296

Сторінка 59

2.32% Джерела з Бібліотеки

282

Сторінка 61

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел